

Tabor

1880

—

GENERAL LEON RUPNIK

—

1980

EL FORTIN

št. 5-6

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzoreij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 42.819.

Naročnina: Argentina 15.000 pesov; Južna Amerika 8 dolarjev; Evropa — Australija 10 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno — paketi). Letalska naročnina za vse države: 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, (1655), J. L. Suárez — Bs. As., Argentina
Telefon: 766-7513.

NASLOVNA SLIKA:

Ob 100-letnici rojstva gen. Leona Rupnika in 35-letnici žrtve njegovih dičnih domobrancev je tudi ta slika že simbol, ob katerem se bodo inspirirali bodoči rodovi novih Slovencev, ko bodo zopet v zvesti službi najvišjim vrednotam svobodnega človeštva brisali iz naše zgodovine sramotno grozen spomin na dobo Titove krvave goljufije. Zakaj tudi s svojim mučeništvom prvoborcev na mrtvi straži svobodoljubnega sveta so gen. Leon Rupnik in njegovi hrabri domobranci daleč preko svojega časa in meja svoje majhne domovine pokazali pravo pot: BOG — NAROD — DOMOVINA!

.....
PORAVNAJTE NAROČNINO!
.....

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Mayo-Junio

BUENOS AIRES

Maj-Junij

Nuestro deber

Al despertar la naturaleza en la primavera de 1945, reverdecieron las praderas y colinas. Los majestuosos pinos de Kočevski Rog agregaron a su verde oscuro los nuevos brotes más suaves inclinando sus ramas en las brisas primaverales, como si tuvieran la intuición de que sus raíces dentro de poco tiempo cobijarán la flor de la juventud eslovena. En aquellos días de junio, cuando millones de personas daban la bienvenida a la libertad, estos jóvenes eslovenos (domobranci: defensores del hogar y de la Patria) iniciaban su vía crucis hacia la muerte, hacia la eternidad...

Ignoró el mundo sus luchas y sus sacrificios y no se estremeció, cuando los comunistas, en forma más indigna y cruel, asesinaron y arrojaron sus martirizados cuerpos a las cavernas y grutas naturales.

Después de la guerra, la prensa libre escribió mucho acerca de las monstruosidades vividas durante el conflicto bélico, acerca de los campos de concentración, asesinatos en la Europa Oriental, procesos etc. Pero la prensa libre siguió — y aún sigue — con los ojos vendados, ignorando aquellos horrendos días de junio de 1945 que fueron tan trágicos para el pueblo esloveno.

Hoy, a los treinta y cinco años de aquella carnicería humana, esa misma prensa llamada „libre“ sigue callando aún el martirio y el indigno entierro de todos estos hombres y jóvenes eslovenos que defendieron su hogar, su Patria y su Dios.

Actualmente la prensa inunda sus páginas con noticias sobre la violencia en cualquier parte del mundo — sin decir nada de su origen, que es comunista —, pero el clamor de los mártires eslovenos no encuentra aún un lugar en sus rubros para dar la verdad al mundo. La excusa para negar la publicación de esta verdad es siempre la misma: eso pertenece ya a la historia y como tal no corresponde a los acontecimientos diarios. — Años atrás, cuando la sangre derramada estaba aún caliente quien intentó docu-

mentar la tragedia eslovena, obtuvo por respuesta: — Por ahora esto no lo podemos publicar, todavía, pero sí, lo haremos cuando la situación política nos lo permita...

A pesar de todo, la verdad sigue siendo la misma, aunque huyamos de ella o no la queramos reconocer por tales o cuales motivos y sobre ella no haya divulgación. Esta verdad, que no puede calificarse, nos grita que en el mes de junio de 1945, más de 12.000 jóvenes eslovenos cayeron defendiendo ideales que son la base de la libertad, cultura y democracia. Más aún: sucumbieron, porque creyeron en Occidente, pero éste negoció sus vidas cual si fueran hacienda. Algún día, la Historia tendrá que responder sobre la más grande tragedia de la historia eslovena.

La Justicia Divina no juzga apresuradamente ni comete errores; por eso sabemos como terminaron algunos de los verdugos de los defensores eslovenos: más de uno enloqueció; otros buscaron en el suicidio el silencio de su atormentada conciencia, la cual les objetaba los crímenes cometidos. Y los mismos déspotas comunistas discreparon en sus ideas, cundieron en la desconfianza, persiguiéndose mutuamente, y su tan pregonada „Libertad y conquista social“ fue la utopía para sus propios líderes. Para su economía en bancarrota, los demagogos comunistas no encuentran soluciones ni en Oriente ni en Occidente. El grito de la libertad del pueblo, robustecido día tras día, va socavando las débiles bases del comunismo. En su propio „paraíso“ que ellos mismos crearon aprisionados pregonan „nuevas reformas“ para sacudirse el peso de la predestinada derrota. Si: también su tiranía llegará a su fin; quizá antes de lo que nosotros mismos pensamos.

Los arroyos de sangre crearon entre el pueblo esloveno y el comunismo un insalvable precipicio. Aunque el comunismo exteriorice su arrepentimiento, con él no es posible ningún compromiso; ni hoy ni mañana!

De esto nos damos perfecta cuenta especialmente los que habitamos en el mundo libre. No busquemos venganza pero sí exijamos la justicia y verdad. Nosotros que fuimos testigos de la lucha del hombre esloveno contra la brutal usurpación comunista; testigos que vieron cómo se desangró el pueblo esloveno cuando la despiadada mano comunista clavó en su espalda el puñal de la traición en el momento más triste de su milenario pasado: nosotros los testigos vivientes de un pueblo diezmado, estamos obligados a testificar a todos los libres del mundo la verdad de esta contienda. Es nuestro deber luchar contra el comunismo hasta que nuestra patria encuentre su tan deseada y merecida ubicación entre los pueblos libres, hasta que el comunismo no sea derrotado en su estructura internacional!

¡Reunamos nuestras fuerzas y unidos enfrentemos al opresor de nuestra Nación! Recordemos que si bien cambiaron las circunstancias, nuestro propósito no ha cambiado ni jamás cambiará.

La sangre que hace treinta y cinco años anegó el suelo esloveno, es la semilla que anuncia la resurrección de la victoria y de la libertad. Con el

orgullo de un pueblo sacrificado y sabiendo que hemos combatido por una causa justa, uniremos nuestro pasado y caminaremos con paso firme hacia lo que fue, es y será siempre nuestro sublime ideal:

¡ L I B E R T A D !

Náša dolžnost

Tudi leta 1945 se je spomladi prebudila narava in ozeleneli so travniki in griči. Veličastne smreke v Kočevskem Rogu so svoji temnozeleni barvi dadale nežne svetlozelene poganjke in v pomladanskih vetrovih so korenine pokrivalo cvet slovenske mladine. V tistih junijskih dneh, ko so milijoni ljudi dajali dobrodošlico svobodi, so ti mladi slovenski domobranci pričeli svoj križev pot v smrt, v večnost...

Svet je njihove borbe in njihove žrtve prezrl in se ni zdrznil, ko so jih komunisti zverinsko pomorili in zmetali njihova izmučena telesa v kraške jame.

Po vojni se je svobodni tisk mnogo razpisoval o grozotah med vojno, o koncentracijskih taboriščih, o umorih v Vzhodni Evropi, o procesih itd. Toda svobodni tisk je imel in ima še zavezane oči o onih groznih junijskih dneh 1945. leta, ki so bili tako tragični za slovenski narod.

Danes, po petintridesetih letih po oni človeški klavnici, ta isti „svobodni“ tisk v glavnem še vedno molči o mučeništvu in nespodobnem pokopu vseh teh mož in mladeničev, ki so branili slovenske domove, svojo Domovino in svojega Boga.

Dandanes poplavlja časopisje svoje strani z novicami o nasilstvih po vseh delih sveta — ne da bi kaj rekli o njih izvoru, ki je komunističen —, toda klic slovenskih mučencev še ne najde prostora v njihovih rubrikah, da bi svetu podal resnico. Izgovor je vedno isti: to je že zgodovina in zato ne spada med dnevno kroniko. Pred leti, ko je bila še topla prelita kri, je pa bil izgovor, da sedaj se to ne more objaviti, toda pozneje, ko bo politična situacija to dovolila...

Vkljub vsemu, resnica je vedno ista, pa čeprav bežimo od nje ali je nočemo iz teh ali onih razlogov priznati, ali tudi če ni dovolj razširjeno njeno poznanje. Ta resnica, ki ne more prodrati v svet, pa nam kriči, da je meseca junija 1945. leta čez 12.000 mladih Slovencev žrtvovalo svoja življenja že takrat, ko je Zapad veroval v kompromise in koeksistenco s komunistom. Slovenski rodoljubi so padli braneč ideale, ki so temelj svobode, kulture in demokracije. Še več: padli so, ker so verovali v Zapad, toda ta je kupčeval z njihovimi življenji, kot z živino. Nekega dne bo morala Zgodovina pojasniti največjo tragedijo slovenske zgodovine.

Božja Pravica ne sodi hitro, niti ne dela napak; zato vemo, kako so končali nekateri krvniki slovenskih domobrancev: nekaj jih je zblaznelo,

drugi so iskali v samomorih mir svoje očitajoče vesti. In tudi sami komunistični despoti so se sprli in razšli v svojem mišljenju, zašli v dvome in nezaupanja, se medsebojno zasledovali in njihova tako opevana „Svoboda in družbena pridobitev“ je postala utopija njihovim samim voditeljem. Za svoje propadajoče gospodarstvo komunistični demagogi ne najdejo rešitve niti na Vzhodu niti na Zahodu. Krik naroda po svobodi, je vsak dan močnejši in spodkopava slabe temelje komunizma. V svojem lastnem „raju“, katerega so si sami ustvarili, oklicujejo „nove reforme“, da bi se otresli teže usojenega poraza. Da: tudi njihova tiranija bo končala, morda poprej, kot si mislimo.

Potoki krvi so ustvarili med slovenskim narodom in komunizmom nepremostljiv prepad. Četudi bi komunizem pokazal znake kesanja, z njim ni mogoč noben kompromis — niti danes, niti jutri!

O tem smo posebno prepričani mi, ki živimo v svobodnem svetu. Ne iščimo maščevanja, toda zahtevajmo pravico in resnico. Mi, ki smo bili priče borbe slovenskega človeka proti brutalnemu komunističnemu napadu, priče, ki so videli, kako je izkrvavel slovenski narod, ko mu je neusmiljena komunistična roka izdajalsko zasadila nož v hrbet v najbolj žalostnem trenutku tisočletne preteklosti: mi, žive priče zdesetkanega naroda, imamo dolžnost pričevati vsem svobodnjakom sveta resnico te borbe. Naša dolžnost je, boriti se proti komunizmu, dokler naša domovina ne bo dosegla zaželenega in zasluženega prostora med svobodnimi narodi in dokler ne bo komunizem premagan v svoji mednarodni strukturi!

Združimo naše sile in združeni nastopimo proti zatiralcem našega naroda! Spomnimo se, da čeprav so se okoliščine spremenile, se naš cilj ni spremetil in se nikdar ne bo!

Kri, ki je pred petintridesetimi leti poplavlila slovenska tla, je seme, ki oznanja vstajenje zmage in svobode. S ponosom žrtvovanega naroda in zavedajoč se, da smo se borili za pravično stvar, bomo združili našo preteklost in korakali s trdnim korakom proti temu, kar je bil, je in bo vedno naš najvišji ideal:

S V O B O D A !

S M R T - Z G O D O V I N A

(Ob smrti Josipa Broza - Tita)

Po predolгих 112 dneh — in prav toliko še daljših nočeh — krutega umiranja se ga je navkljub v večnost postavljeni Pravičnosti vsemogočni Vladar n Sodnik le usmilil.

Prav v tisti ljubki beli Ljubljani, kjer je onega neizbrisnega majnika leta 1945 z balkona najvišjega slovenskega učilišča v objestnosti zmagovalca odročil, da ogoljufani, razoroženi, v neobgljeno nemoč brezpravne žrtve

ponorelega sveta ponižani prvoborci na svetovni fronti poštenja, časti in svobode — vrnjeni slovenski domobranci — „ne bodo več gledali prelepih slovenskih planin” in s tem na široko odprl brezna pri Podutiku in v Kočevskem Rogu, pa oklopniške jarke in množične grobove, v katere so strojnice, gorjače in dolgi noži sklestili 12.000 za kruto umiranje zmrevarjenih pestičev najbolj žlahtnega sadu slovenske steblike pri Teharju in širom na smrt upehane slovenske zemlje po koncu neusmiljene tuje okupacije in istočasne boljševiške revolucije, je dne 4. maja tega Gospodovega leta 1980 ob 15,05 popoldne umrl Josip Broz-Tito.

Njegova duša je spuhтела pred sodni stol Stvarnika, v katerega sicer ni verjel, ki pa zna biti tako nedoumno usmiljen... Za njegovim pavovim bleskom srednjeveških vladarjev pa je po teh krutih 112 dneh in nočeh umiranja ostalo samo 40 kil ničvredne gmote, kateri je suženjsko dninil dolgih 88let življenja...

Tako torej — če kajpak tudi zgodba njegovega umiranja ni še zadnja mistifikacija — je kruto končal po Neronu morda največji pustolovec, farzant in krvnik lastnega naroda.

Izkoristil in prevaral je svobodnjaška čustva okupiranih jugoslovanskih narodov; izkoristil, prevaral in na kraju umoril je prvega organizatorja evropskega in svetovnega odporniškega gibanja Dražo Mihajlovića; izkoristil in prevaral je svojega botra in krušnega očeta Stalina; izkoristil in prevaral je Churchillovo perfidnost; izkoristil in prevaral je infantilno ameriško naivnost Roosevelta; izkoristil in prevaral je zaupanje Vzhoda in Zaheda; izkoristil in prevaral je geopolitični položaj Jugoslavije na šancah Evrope; izkoristil in prevaral je lastno ljudstvo, ki mu je pod taktirko partijinih mistifikacij izkazovalo najvišje časti in ga povzdignilo v „velikana” svetovne politike, pa ga je pripeljal pred strahotno neznanko bodočnosti med kladivom in nakovalom; izkoristil in prevaral je končno tudi svoje edino božanstvo — marksizem-leninizem...

Samo smrti, ki jo je preko svojih poslušnih valptov tako razkošno kruto pošiljal nad vse, ki bi utegnili biti le kamenček na njegovi poti — od prvega „kralju i otačbini zvestega srbskega seljaka in bogaboječega slovenskega dekleta že leta 1941, pa preko desettisočev krvavih mučencev njegove revolucije prav za časa tuje okupacije s talci, razdejanjem in požigi, pa preko pokola 12.000 slovenskih domobrancev in stotisočev drugih bojevnikov za resnično svobodo ostalih jugoslovanskih narodov že po vojni in revoluciji leta 1945... vse do poslednjega umora na düsseldorfski cesti... — samo smrti ni mogel prevarati! —

Po dolgih 112 dneh in nočeh krutega umiranja je smrt za vso orjaško mistifikacijo slave pustila samo 40 kil njegove nebojlgjene gmote — in zgodovino!

Po mučnih desetletjih brezupnega naskakovanja preživelih pričevalcev

naše dobe proti visokemu obzidju na eni strani kompromitirane, na drugi pa s krvavimi žulji in znojem jugoslovanskih narodov plačane svetovne zarote molka pa je prav ob umiranju Josipa Broza-Tita zgodovina že spregovorila... Od vsakega posameznika — še posebej pa od smotrno organizirane povezave z brati in sestrami v domovini — bo poslej odvisno, da bo ta zgodovina predvsem rodovom, ki prihajajo, v opozorilo in za vodilo izpo-
— vso resnico! —

Ob smrti predsednika Jugoslavije Josipa Broza Tita

Glavni Odbor TABORA-a ZDSPB sporoča svojemu članstvu, slovenskemu življu v zdomstvu, narodu v domovini in vsemu svetu naslednjo

IZJAVO:

- 1) Kot kristjani prepuščamo božji pravičnosti sodbo za vsa njegova dela;
- 2) kot ljudje, ki nas je njegovo revolucionarno delo usodno prizadelo, kot soborci, prijatelji ali sorodniki tisočev Slovencev, ki so postali žrtve njegovih brezobzirnih in zločinskih ambicij in kot člani naroda, ki jim je do resnice svobode in demokracije slovenskega naroda: smatramo in hočemo poudariti, da končna in objektivna ocena življenjske vrednosti tega človeka ni mogoča, dokler pred vsem svetom vzporedno z njegovimi bajeslovnimi, političnimi in vojaškimi uspehi ne bodo registrirani tudi vsi nečloveški zločini, ki jih je Komunistična partija pod njegovim vodstvom ali na njegov ukaz zagrešila nad slovenskimi ljudmi.
- 3) Pozivamo vse Slovence, kjerkoli žive, da v teh dneh, ko se bo veliko govorilo o tem velikem tiranu slovenskega naroda, jasno in odločno izpovedujejo resnico o Josipu Brozu TITU.

TABOR ZDSPB

ODSLOVLJEN DELAVEC

Zdomski zapisi dr. Stanka Kocipra

(Nadaljevanje.)

POPRAVEK: V prejšnjem nadaljevanju — TABOR št. 4, 1980, str. 84, v 4. vrsti od zgoraj se namesto „yours trully“ mora pravilno glasiti „yours truly“. Prosimo popraviti. Hvala. — *Op. ur.*

Naslednji dan, dne 16. maja 1945 ob pol 3. uri popoldne je prišel k nam v hrib drug stotnik-zdravnik lazareta v „zakletem gradu“. Ne naš znanec.

Povedal je, da prihaja po povelju komandanta divizije *gen. Arbuthnotta*, z vabilom, da general Rupnik takoj pošlje svojega adjutanta k divizionarju na razgovor. —

Spogledali smo se... —

Izpostavilo se je, da je angleški stotnik govoril perfektno francoščino, kar je zadevo seveda poenostavilo.

Rekel je:

„Moj general je zadržan in ne more priti sam do vašega generala...“
Še bolj sprašujoče smo se spogledali... —

Ta izjava nas je presenetila še bolj kot nagla reakcija na Rupnikovo prošnjo za razgovor, ki sem jo oddal šele prejšnji dan zvečer.

Ker smo bili vsi v civilu, sem stotnika vprašal, ali naj grem kar v civilu, ali naj oblečem uniformo.

„Uniformo,“ je rekel kratko, samo po sebi umevno.

Oblekel sem torej uniformo z vsemi *domobranskimi* znaki in opasal pištolo.

Vzel sem generalovo spomenico in odšel z angleškim stotnikom v lazarjet ob jezeru. Tam so me takoj posadili v motorni čoln in prepeljali čez vodo.

Na nasprotni obali je čakal drug angleški častnik z „Jeepom“ in me odpeljal skozi Millstatt v veliko vilo ob obali jezera.

Potem ko sva že zapeljala mimo straže, me je v parku pred vilo izgovoril in mi velel počakati. Sam je odšel nekam za zgradbo. Ko se je vrnil, me je vprašal, če govorim angleški.

„Ne,“ sem lahko samo kratko odgovoril.

Potem je zopet sam odšel za vilo.

Ko se je vrnil, mi je zopet rekel, naj še čakam...

Sam je sedel v "Jeep" in se odpeljal na cesto in v hrib proti penzionu „Marienheim“. —

Čez čas se je vrnil z drugim, po rasti zelo visokim stotnikom.

Potlej me je prišel iskat neki narednik — sklepal sem, da je bil komandir straže — in me odpeljal za vilo.

V parku za vilo je v senci dreves ob obali jezera stal velik poljski šotor, pred katerim sem obstal.

Razlagal sem si, da vila še ni bila izpraznjena, in si je zato general dal postaviti v parku šotor.

Ko me je narednik najavil, sta iz šotora prišla angleški general in oni visoki stotnik, ki ga je moj spremljevalec pripeljal iz „Marienheima“.

Raportiral sem.

Medtem je narednik že razpostavil pred vhodom v šotor tri pletene vrtnice stole — naslanjače.

General Arbuthnott mi je dal roko in mi velel sesti.

Mimogrede sem s pogledom ošinil zapestno uro. Kazalci so kazali točno 15,30 dne 16. maja 1945. —

Poznejši pripis:

Dne 16. maja 1945 popoldne ob pol 4. uri torej, ko se suvereni Slovenski Narodni Odbor še dolgo ni mogel preriniti do nobenega višjega angleškega poveljstva, katerega je šele 4. junija 1945 dosegel — *zasebnik dr. Valentin Meršol*, ko je že po *domobranski žaloigri* spregovoril prve jasne, zgodovinske besede z maršalom *Alexandrom*, sem jaz že sedel pred poveljnikom 78. angleške divizije „Battleaxe“, na čigar področju je tedaj bival general Leon Rupnik. — Kakor smo pozneje brali v Koledarju Svobodne Slovenije za leto 1951, je prav isti dan popoldne šel tudi dr. Valentin Meršol kot tolmač z namestnikom poveljnika slovenske narodne vojske polk. Mirkom Bitencem na štab brigade v Celovcu — prosit za zaščito za domobrance, katere je Narodni odbor že itak prej brez vsakršnega jamstva izročil Angležem na milost in nemilost... Tam „nista dobila nobenega jasnega odgovora“. — „Govorila sva zopet samo s kapetanom Hornbyjem, brigadir naju ni sprejel.“ — Dne 16. maja 1945 popoldne, ko „tako Slovenski Narodni Odbor kot tudi komanda domobrancev... na vse pisane prošnje in ustne intervencije... nista dobila nobenega odgovora od višjih angleških vojaških oblasti“, je torej poveljnik 78. angleške pešadijske divizije „Battleaxe“ že dal odgovor na kratko Rupnikovo pisemce, ki sem mu ga poslal šele prejšnji dan zvečer. Dne 16. maja 1945 popoldne, ko je suvereni Slovenski Narodni Odbor, ki je zaradi izmišljenih zvez z Angleži v Ljubljani tako samozavestno vzbujal tragično

zaupanje, samo še antišambriral pri malih angleških stotnikih, je namreč poveljnik 78. angleške pešadijske divizije „Battleaxe“ Maj. Gen. R. K. Arbuthnott CB, CBE, DSO, MC že sprejel „kolaboracionističnega“ adjutantčka tistega „notornega slovenskega „kolaboracionista“ gen. Leona Rupnika, ki naj bi bil po izjavah na sestanku s politiki NO v škofijskem dvorcu dne 28. aprila 1945 v Ljubljani — ovira za prihod Angležev v Ljubljano... — In sprejel me je kot *domobranskega* oficirja, v polni *domobranski* uniformi in oboroženega... In da je ironija usode še večja: za sporazumevanje je služila — *nemščina*... — —

Maj. Gen. R. K. Arbuthnottu sem predal spomenico gen. Rupnika.

Odpri je ovitek in jo z očmi preletel. Potlej jo je predal visokemu stotniku in mi ponudil cigareto.

Stotnik je najprej bral stavek za stavkom v nemščini in potem prav tako stavek za stavkom počasi prestavljal v angleščino.

Maj. Gen. Arbuthnott je budno poslušal.

Ko je stotnik končal, je spomenico zopet predal generalu Arbuthnottu, ki jo je še enkrat z očmi preletel in odložil.

Potlej mi je preko stotnika-tolmača odgovoril, da se gen. Rupniku zahvaljuje za — „*zelo koristno informacijo*“.

Ko me je vprašal, kje se nahajajo begunci iz Jugoslavije, o katerih govori gen. Rupnik v svojem pismu, sem mu omenil našo skupino v župnišču v Millstattu ter skupino domobrancev, četnikov in dobrovoljcev pod vodstvom kap. Ferda v Spittalu.

„Gros vojske in beguncev se pa po zadnjih poročilih, v kolikor pridejo do nas, nahaja v britanskem taborišču pri Vetrinju nedaleč od Celovca,“ sem zaključil.

Po kratkih besedah, ki sta jih izmenjala general in stotnik, ki pa jih nisem razumel, sem sklepal, da general ni vedel, kje je Vetrinj; posebno, ker sem mu moral koj nato na zemljevidu pokazati, kje leži.

Po tem bi se dalo sklepati, da je Vetrinj ležal izven njegovega komandnega področja, ker bi general sicer tako veliko taborišče, kjer se je nahajala tudi množica predanih nemških vojakov in drugih narodnosti, najbrže le moral poznati; posebno, če je Slovenski Narodni Odbor v Celovcu vlagal spomenice in prošnje, ki bi jih tako general moral dobiti do rok...

Nato mi je stavil podrobna vprašanja o razmerah za časa okupacije naše domovine, v kakšnih okoliščinah je nastalo slovensko domobranstvo, njegova moč, organizacijski ustroj, poveljstvo, naloge...

Imel sem vtis, da nas je imel kar za hrvaško vojsko — *domobrane!* —, ker me je ponovno vprašal, če nismo — „Ustaši“...

Do podrobnosti sem mu razlagal razliko v položaju, ki je za časa oku-

pacije Jugoslavije vladal v Sloveniji in v Hrvaški, in razliko med hrvaško vojsko — domobrani! —, „Ustaši“ in slovenskimi domobranci. Očitno mu je besedna sorodnost med hrvaškimi „domobranci“ in slovenskimi „domobranci“ delala hude preglavice. . .

Po vmesnih vprašanjih, ki jih je general stavil, sem uvidel, da je o Hrvaški razpolagal vsaj z nekimi zelo neugodnimi informacijami, o usodi Slovencev za časa vojne — še manj pa seveda o slovenskih domobrancih — pa ni imel pojma. . .

Zaradi negodovanja, ki je kar vidno pronicalo iz njegovih vprašanj o Hrvatski, sem založil vse svoje napore v to, da sem mu dokazoval, da slovensko domobranstvo ni bilo hrvaška vojska-domobrani, še manj pa seveda Pavelićeva milica „Ustaši“!

Pojasniti mu to razliko, se mi je namreč zdelo na moč važno, naravnost usodno! Hrvaška je namreč zaveznikom, med katerimi so se sedaj šopirili kajpak tudi Titovi partizani, napovedala vojno — in general je dal kaj prozorno razumeti, da bodo tisti hrvaški vojaki, ki so prišli po 8. maju 1945 (dan kapitulacije!) iz Jugoslavije, — *i z r o č e n i !*

— . —

Poznejši pripis:

Pozneje sem se mnogokrat povpraševal, ali so tudi informanti v Celovcu temu vprašanju posvetili zadosti pažnje?! Še dolgo pozneje smo namreč opazovali, da so bile kljub delovanju našega zastopstva v inozemstvu informacije o naših razmerah celó v angleških diplomatskih in političnih krogih enake ničli; to je, ne neugodne, pa seveda še manj ugodne. . . Kaj šele v vojski! — Poznali so pač Dražo Mihailovića in zato tudi srbske razmere ter notorna nasprotstva in iz njih sledeča krvava razračunavanja med Hrvati in Srbi; kar pa so zopet poenostavili na premiso: kolaboracionisti — partizani. . . Ne gen. Arbuthnott, ne številni drugi angleški oficirji, s katerimi sem se pozneje imel priložnost mnogo razgovarjati, pa še dolgo niso vedeli ničesar o Slovencih (še za naš obstoj niso vedeli!) in o našem položaju, o naši „tretji poziciji“ — če se smem tako izraziti —, o naših izključno samoobrambnih nagibih in ciljih spričo komunistične revolucije prav za časa tuje okupacije. — Kaj lahko bi torej bilo mogoče, da so odločilni dejstveniki v usodnih dneh zaradi nepoučenosti slovenske domobrance vrgli kar v isti koš s hrvaškimi domobranci, ki pa so po drugi strani na splošno zopet veljali kar za „Ustaše“!!! — Ni to nikakšno naivno sklepanje, ampak čisto realna možnost, ker vem, koliko truda je stalo mene, ko sem gen. Arbuthnottu dokazoval, da slovenski

domobranci nismo bili isto kot hrvaški domobranci, ki jih je očitno tudi on metal v isti koš z „Ustaši“.

— . —

V teku tega splošno informativnega razgovora me je tudi povprašal, kje naj bi bil Draža Mihailović.

„Po zadnjih informacijah v Bosni. Nadaljuje z obrambo naroda proti invaziji Titovega komunizma,“ sem kratko odgovoril.

„S kakšno silo razpolaga?“

„Srbski in slovenski narod sta prav gotovo v ogromni večini za njim! Efektivnih sil pa mu je praktično ostalo zelo malo...“

In kot strela iz jasnega neba je padlo naslednje vprašanje:

„Zakaj niste vi ostali v domovini?! — —“

Mogoče smisla vprašanja nisem takoj pravilno ocenil. Toda čutil sem v njem cinično zabeljeni očitke...

Znašel sem se v mučnem precepu. Za trenutek mi je šinila skozi glavo misel na to, da je prav gen. Rupnik hotel ostati z domobranci in drugimi nacionalnimi borci (vključno s hrvaškimi) v domovini in nadaljevati z bojem do skrajnih možnosti, pa so mu ta namen preprečili dogodki zadnjih dni v Ljubljani. Toda, v kolikor sem se pač zaradi nepričakovanega vprašanja lahko naglo znašel, sem odgovoril:

„Bili smo stisnjeni na majhen košček ozemlja čisto na periferiji države; dogodki pa so se razvijali tako naglo, da ni bilo več časa vojsko pripraviti na naloge, ki bi jih zahtevala nova taktika... —“

Ne morem trditi, ali je moj odgovor zadovoljil ali celo prav interpretiral generalovo nenadno vprašanje. Toda njegov obraz ni pokazal nobene neugodne reakcije.¹⁾

General je prešel na splošna vprašanja o Titu: kakšna je njegova vojska, kakšno taktiko, kakšne metode uporablja, kakšni so njegovi cilji v notranjem in zunanjepolitičnem pogledu, na kakšne sile v narodu se opira, koliko naroda je za njim itd.

Na vsa ta vprašanja sem odgovarjal v smislu, kot bi najbrž odgovarjal vsakdo, ki je razmere poznal. Ker je zato vse to itak tako splošno znano, ne bom tu ponavljal svojih odgovorov.

Povedati samo hočem, da sem se držal na kolikor mogoče *strogo realnih dejanskih osnovah*, brez vsakršnih propagandistično pretiranih in zato malo ali sploh nič prepričljivih trditev.

¹⁾ — Že takrat in pozneje sem si večkrat želel, da bi bili tisti trenutek navzoči vsi oni slovenski politiki, ki so sestavljali dne 28. aprila 1945 zbor pri škofu v Ljubljani, in da bi oni morali dajati odgovor na to vprašanje... —

V stvarnem razgovoru namreč propagandistična argumentacija več škodi kot koristi.²⁾

V zvezi z mojimi odgovori o Titu sem gen. Arbuthnotu predložil, kakšna usoda bi čakala jugoslovanske begunce, ki so se zatekli na zavezniško ozemlje, če bi angleške okupacijske oblasti ustregle starim, že dolgo časa sem ponavljajočim se Titovim zahtevam po nasprotnikih.

Na osnovi dokumentarno izpričanih dejstev sem mu ponovno dokazoval, da je Titu šlo samo in izključno za *revolucijo*, katere posledica je samo razširitev sovjetskega področja bolj proti Zapadu, kar je nas zaradi njegovih metod prisililo v *upravičeno samoobrambo*. Ker je Tito izvajal revolucijo za časa okupacije — sicer ne bi imel nikakšnega izgleda na uspeh! — je nas naša samoobramba zaradi iste okolnosti okupacije seveda morala nujno nagnati v takomenovani — „kolaboracionizem“, ker sicer tudi mi ne bi imeli nikakšnih izgledov za ohranitev temeljnih narodovih protikomunističnih vrednot in s tem za zajezo sovjetskega vdora dalje proti Zahodu!

Nanizal sem mu datume začetka komunistične vstaje (nemški pohod na Sovjete), temu sledečo poznejšo ustanovitev samoobrambnih „*Vaških straž*“, pa ponovno orisal okolnosti, ki so vodile do Rupnikovega prezidentstva in ustanovitve *slovenskega domobranstva*. (Grčarice, Turjak, Jelendol, Mozelj...)

Kot podlago, na katero sem postavil svoje poizkuse dokazovanja, sem uporabil Titove uradne izjave in sklepe AVNOJ-a, iz katerih je jasno sledilo, da je Tito zasledoval izključno komunistične revolucionarne cilje, zavedajoč se, da bo osvoboditev itak prišla sama po sebi in izključno zaradi zavezniške zmage na svetovnih frontah, kakor se je dejansko tudi zgodilo.

Zaradi revolucionarnih metod, ki jih je Titovo partizansko revolucionarno postopanje uporabljalo (izigravanje naroda v območje okupatorskih represalij), pa je bil narod k obrambi tudi *moralno* upravičen, ne glede na to, da mu je *pozitivno meddržavno vojno pravo* nudilo jasne pravne norme zanjo; čeprav že po naravi in tradiciji ne bi mogel brez odpora sprejeti komunizma in s tem obrambe Zahoda, v katerega so vključeni tudi interesi Velike Britanije...

„Temeljno dejstvo ostane, da je le Tito sprožil revolucijo prav pod okupacijo, ne pa mi naših akcij, ki so služile samo obrambi,“ sem dejal. „Če je Tito pod takšnimi okolnostmi začel revolucijo, je le izzval posledice, ki naj bi sedaj padle na nas kot izdajalce, da bi tako pripravil nekakšno moralno in celó pravno opravičilo za uničenje svojih nasprotnikov... — “

²⁾ — V poznejših letih so morali spričo hladne, preračunane anglosaške diplomatske taktike tudi Tito in Sovjeti plačevati drage račune za svojo bluffersko propagandistično taktiko, s katero so v časih živčnosti in zaljubljenosti, ko jih ni nikdo kontroliral, želi tolikšne uspehe.

„Četudi bi Titove obdolžitve s ciljem tudi fizičnega uničenja nasprotnikov imele le malenkostno pravno osnovo, ostaja še vedno neizpodbitno pravno dejstvo, da vsaj de jure še vedno obstaja kraljevina Jugoslavija. Zato bi mi — Titovi nasprotniki — tudi v slučaju, da smo kaj zagrešili, lahko odgovarjali samo po zakonih te države — v kateri je bil komunizem naravnost zabranjen s posebnim zakonom —, ne pa po politično nestrpnih revolucionarnih sklepih Titove komunistične vladavine, o kateri se narod še ni imel priložnosti izreči — po svobodni odločitvi... — —“

General Arbuthnott mi je na to odgovoril, da je naše vprašanje v bistvu sicer predhodno še čisto političnega značaja in bo zato moralo biti načelno rešeno v Londonu, da pa se nam ni treba ničesar bati, ker on ne bo nikogar izročil Titu. — Angleške vojaške oblasti bodo z Jugoslovani postopale odgovorno njihovim svobodnim izjavam: Kdor se hoče prostovoljno vrniti v Jugoslavijo, mu bodo angleške vojaške oblasti omogočile transport, kdor pa ne, bo do nadaljnjega ostal pod zaščito angleških okupacijskih oblasti, dokler se ne bo v splošnem uredilo vprašanje preseljenih oseb. (Displaced Persons.)³⁾ (Sledi)

³⁾ — Takrat sem prvič slišal izraz DP, ki je potem leta označeval našo žalostno usodo.

Ivko

Za stoletnico rojstva generala-domobranca je umrl maršal-partizan

Tito! —

Potem, ko je izvršil pokol domobrancev, se mu je zahotelo še krvi njih poveljnika generala Leona. Želja se mu je izpolnila. — —

Začel je s krvjo ter nadaljeval z nasiljem; pa je bil kljub temu uverjen, da bo prejel Nobelovo nagrado miru...

Hijena na gori oglodanih slovenskih kosti! —

Kadar se v vrvežu vsakodnevnih dolžnosti in hitenj ustavim z mislijo na domovino in preteklost, stopijo predme dogodki — moreči in težki, da bolijo menda bolj kot v sami stvarnosti:

Kočevje, Jelendol, Mozelj, Grahovo... in potem Teharje, škofja loka, škofovi zavodi, Hrstnik, Toško čelo, Kočevski Rog... krivice, intrige, nasilja, maščevanje, zapori, ječe in temnice, strašne temnice s sto načini mučenja in šikan... Vsaka vas je imela ječo; pa sodnika in rablja. Dovolj pester program; v krvi in solzah pobarvan film — predvajan maršalu, predno se je poslovil... —

Z junaškim ponosom pa se mi istočasno spominjamo človeka-vojaka-domobranca, ki je dal v žrtev samega sebe zato, da bo nekoč doma lepo — ne le po naravi; po družbi in sistemu.

General Leon Rupnik!

Preziral je lastno srečo in življenje, pozabil nase popolnoma in se ves daroval narodu v njegovih najtežjih dneh, tedaj ko je hudobija prišla do vrha, ko maščevanje in sovraštvo ni bilo več greh, ko je vsak partizan imel sodno in eksekutivno pravico. Takrat se je v Sloveniji pekel odprl, ki je v svojih krvavih orgijah kričal prav do neba: „Smrt izdajalcem, zločincem, fašistom, belim podganam“ in še in še... Pa ga ni bilo prijatelja za te „izvržence“, ki bi imel zanje dobro besedo obrambe; ga ni bilo, ki bi imel za te uboge ljudi besedo človeške pravice... —

Čakali smo čudeža z neba s tako vero, da bi goro prestavili: „Nekaj se vendar mora zgoditi; sicer nas bodo poklali za zabavo!“ — —

In čudež se je zgodil!

Iz razkosanega, ustrašovanega in samemu sebi prepuščenega naroda je vstal junak, vojak-general Rupnik — edini slovenski general in pribil:

„Jaz grem s teboj, moj narod ubogi — vendar junaški, ki ga niso in ga ne bodo strli! — Jaz te bom vodil v borbo za pravico življenja — pod vsakim pogojem — proti sovražniku, ki se poslužuje vseh intrig in načinov uničenja...“

Komunist se je smrtno zaklel proti njemu; tisti pa, ki so opazovali to „burko“ iz varnega zaledja, so ga kritizirali... obsojali...

Rupniku ni bilo mar ne groženj ne kritike. Odločno je šel po začrtani poti za uničenjem sovražnika Slovenije. Z njim je šla slovenska mladost, z njim so bile slovenske matere in očetje, z njim je bila mladina!

Ko pa je bil ta narod na mednarodni tržnici prodan komunizmu in slovenska mladost zabarantana za našo Koroško in Primorsko ter pobita po Titovih hordah, so s tem tudi generalu ukradli življenje. —

Hotel je biti s svojo vojsko tudi v mukah in smrti; zato se je dal prostovoljno prijeti in odgnati k rabljem.

Po vseh mogočih mučenjih in sramotanju — do pranja možgan in duševnega zloma — so ga 4. septembra 1946 odvedli v gramozno jamo pri Ljubljani in tam ustrelili; potem so zabrisali grob; tako silno je bilo sovraštvo...

„Divjajte, kri je zadivjala, glavo je dvignil v nas upor...“, so peli — ne peli — kričali.

Slavili so zmago — pijani krvi in poželenja — ter vzklikali svojim bogovom:

„Živel Stalin, živel Tito!“

Tisti čas Ljubljana ni bila več bela!

Ker pa je drugi bog hotel biti enak prvemu, mu je dejal: „Ne bom ti služil!“

Soborec, prijatelj „Tabora“, nam je poslal sliko nekaterih navedenih na spisku kap. Ferda. Od leve: Marjan Peršič, Izidor Cergol, Stojan Skitek in Sergij Smole, ki se je še pred prihodom v Spittal smrtno ponesrečil.

Čez noč je bilo v Sloveniji prepovedano častiti Stalina, kajti prvi in edini je moral biti samo Tito. In ljudstvo je vzklikalo tako, kot je bilo poučeno:

„Tito, mi smo tvoji, ti si naš...“

Tedaj se je maršal spomnil, da je za isti odklon pred 13 in več leti po njegovi zapovedi tekla kri v studenih in bi bila vsa Slovenija odeta v črno ruto, če bi ji dovolili... — —

Dosmrtnost pa ima svoj konec; in ta se je približal tudi maršalu.

Bog ne plačuje vsako soboto — so nas učili —, toda kadar plača, plača pošteno in po zasluženju!

Če beremo žalostni del slovenske kronike iz komunistične revolucije in povojne tiranije, se ponavlja kakor v rožnem vencu:

„...strašno so trpeli, predno so mogli umreti. — Rezali so jim ude in...“

Tudi maršala je to doletelo!

„...v najhujši vročini so morali stati na vročem gramozu. Toda hujša kot vročina, je bila grozna žeja, da so jim ustnice krvavo razpokale.“

Tudi maršalu je Bog to dal doživeti v njegovi dolgi bolezni!

„...nagnetli so jih v barake, da so komaj le stali in skozi pet dni nihče ni smel na stranišče.“

Okoli maršalovih ohromelih ledvic so se gnetli zdravniki, pa mu je vendar Bog to prepovedal!

„...Udrihali so po njih s kosami, bajoneti in noži, da so bili kakor politi s krvjo...“

In Bog je maršalu poslal notranje krvavitve — za vso tisto kri, po kateri je žejal nekoč — v taki meri, da mu je bruhala skozi ušesa in usta!

„...po mesecu dni groznega stradanja smo bili okostnjaki...“

Poročilo pravi, da je maršal po tej hudi bolezni tehtal komaj še: 40 kilogramov! —

„Božji mlini meljejo počasi..., pa drobno... drobno...“ — —

Boga ni mogoče varati! — Dopustil je, da je slovenski narod po roki zločinca dobil svoje mučence za jasen kažipot v bodočnosti, pa v grozni podobi njegovega umiranja in smrti izpričal njih slavo v večnem spominu bodočih rodov! —

Dimitrij O. Jeruc

Legija mrtvih

Po nebu večernem oblaki hitijo...
Ko mogel bi z njimi v deveto deželo,
postavil bi šotor ljubezni, razpelo,
pričakal umirjen vihar, agonijo...

In srečal bi duše vseh bratov trpečih,
ki čakajo verno na praznik Vstajenja,
na toplo besedo za čašo trpljenja
in tiho molitev, tolažbo prosečih...

O bratje pobiti, Vstajenje vas čaka! —
Katini so znani, zločini krvavi! —
Počivajte mirno v domači dobri; —
že legija mrtvih ponosno koraka...

Korakajo mrtvi iz Teharjev, Kranja,
pobiti v šentvidu in Rogu, v Kočevju —
in sončni se žarkj igrajo v vejevju,
zvonjenje zvonov vam zahvalo oznanja.

Prisegli smo

Vsi, ki smo se borili proti rdečim tolпам bodisi kot domobranci, bodisi kot četniki, smo prisegli, da bomo nadaljevali z našo borbo do končne zmage. Ta prisega nas veže vse do naše smrti in nihče nas ne more odvezati od nje. Prisegli smo pri Bogu in na našo zastavo. Zvesti moramo biti tej prisegi, kot so bili zvesti naši soborci, ki so za svete ideale dali svoja življenja bodisi v borbah ali ko so padali pod zločinsko roko brata morilca — Kajna — tam v Kočevskem Rogu, v Teharjih ali po drugih moriščih. Njih zgled nam mora biti svetla luč in zvezda vodnica v naši neizprosni borbi proti komunizmu.

Prisegli smo, da naših padlih borecev, junakov in mučencev nikdar ne bomo pozabili in da ne bomo nikdar oskrunili njihov svetli spomin in vzgled. Prisegli smo, da bomo vztrajali na poti, katero so nam začrtali padli junaki vse do njihovega poveličanja in naše končne zmage. Prisegli smo, da bomo neizprosni proti našemu največjemu skupnemu sovražniku breznarodnemu in brezbožnemu komunizmu, da bomo morilce klicali na odgovor. Vse te prisege nas vežejo še vedno pred Bogom in pred padlimi junaki, pred našim narodom in pred našo domovino.

V zadnjem času se slišijo „sirenski spevi“ komunistične partije, ki govori o spravi in pozabljanju ter odpuščanju. Zato, če smo res še vedno protikomunistični borci, če še vedno čutimo z našim zaslužjenim narodom in če še vedno smatramo, da smo Otroci Slave, če nam je še vedno mar za svobodo, ne smemo prisluhnti tem hinavskim sirenskimi napevom. Vedimo, da je za temi spevi, pa naj pridejo s kateri koli strani ali s katere koli prižnice, bodisi doma ali v svetu, vedno protidemokratski, protinarodni in brezverski komunizem. Ta komunizem sedaj, ko je v nevarnosti njihov obstanek vsled Titove smrti, ki je bil največji tiran in največje zlo v vsej naši zgodovini. Komunistična partija ve, da je bitko izgubila, da se približuje čas, ko bo naš narod zlomil sužnje rdeče okove in bo svoboden sodil vse rdeče tirane in morilce. Zato partija hoče rešiti kar se rešiti da. Včeraj je bila za partijo vera opij, danes pa pravijo, da niso proti Cerkvi in veri. Pravijo, da niso ateisti, ker je ateizem danes že mrtev in nesodoben. Burka, sama burka je to.

Včeraj so nas s prižnic rotili da se moramo boriti proti komunizmu, češ, da je naša vera v nevarnosti. Danes nam pa z istih prižnic govore o odpuščanju, o pozabljenju in da moramo za rdeče tirane moliti. Kaka žalostna kontradikcija je to. Pozabimo naj na prelito kri, pozabimo naj na prestano gorje in trpljenje. Za te pridigarje potemtakem komunizem ni več zlo in ni več sovražnik vere in svobode. Za nas ta logika in ta etika ne velja. Za nas je zlo vedno zlo in sovražnik je vedno sovražnik. Zato

vsem, ki med nami govorijo o odpuščanju in pozabljenju odločno povejmo: „smo bili, smo in bomo vse do naše smrti neizprosni in neodpuščljivi borci proti komunizmu in njegovi tiraniji... Smo tudi, kot smo bili in bomo vedno proti vsakemu, ki nas hoče odstraniti s te poti. Vsem tem apostolom novega odpuščanja odločno povejmo, da je za nas vse njihovo pridiganje o odpuščanju le mlatenje prazne slame in voda na mlin komunistične partije. Mi od naše borbe nikdar ne bomo odstopili, vse do končne zmage in odrešenja, ker smo globoko zakoreninjeni v naši veri v Boga, ker smo prepričani demokrati in nas veže neizmerna ljubezen do naše domovine in do naših narodov. Edino na ta način hočemo dati nerazrušljiv spomenik našim svetilnikom — našim padlim junakom mučencem.

ZA ČIŠČENJE POJMOV

Dr. Peter Urbanc

Molitev za Tita?

Kakor najbrž drugim publikacijam, je tudi nam član Narodnega odbora dr. Peter Urbanc poslal sledeč dopis. — Op. ured.

V Zagrebu je nadškof Franjo Kuharić 22. januarja 1980 javno molil za Titovo zdravje. Med Slovenci v Torontu je duhovnik tudi javno pozval vernike k molitvi za Tita in za svobodo naroda.* Nadškof Kuharić je odgovoril kritikom s Timotejevo poslanico: „Priporočam prošnje, molitve, zahvale za vse ljudi, za kralje in oblastnike, da bi mirno in spokojno živeli v ljubezni do Boga in resnosti. To je zaslužno pred Bogom, ki želi, da se vsi ljudje zveličajo in spoznajo resnico.“ (I. Tim 2, 1-4). Dilema, ali moliti javno za nevoljenega predstavnika diktature torej ni nova.

Dejstvo je, da krščanska vera želi dobro vsem ljudem. Želja Cerkve je, da bi bilo naše trpljenje na tem svetu omiljeno in da bi se zveličali vsi. V to splošno kategorijo nedvomno spada tudi tiha molitev za Broza.

Problem nastane v primeru javne molitve. Vprašanje nastane: je to umestno, bo naredilo več škode kot koristi?

Z javno molitvijo za zdravje oblastnika se ustvarja videz legitimne,

* Prim. pismo iz Lanusa, priobčeno na drugem mestu. — Op. ured.

od Boga in ljudstva dane oblasti. Z željo za dolgim podaljšanim življenjem takega oblastnika se ustvarja videz, da naj se verniki zadovoljijo z današnjim stanjem. Daje se tudi videz neke pozitivne ocene dela in stvaritev poglavarja.

Josip Broz je pred zgodovino javno prevzel polno odgovornost za dogajanje med in po revoluciji. Po neovrženih dokazih (M. Djilas) je Tito osebno dal nalog za likvidacijo političnih nasprotnikov in to po vojni. Specifično je on dal nalog za likvidacijo domobrancev in drugih slovenskih političnih nasprotnikov. V slovenski zgodovini je to bila največja tragedija. Med žrtvami je bilo justificiranih 70 slovenskih duhovnikov. SFRJ je Tito spremenil v diktaturo, uničil svobodni tisk, politično svobodo, svobodo govora in združevanja, vernike pa postavil ob rob družbe.

Josip Broz je bil prepričan ateist in kot tak ni dal nič na naše molitve; nasprotno, on je s takimi molitvami moralno posiljen. Režim pa seveda smatra akcijo molitev za pozitivno politično gesto!

Dosledna ločitev Cerkve od države zahteva, da se Cerkev takih gest zdrži; še posebej, ako gre za poglavarja diktatorske, povrh marksistične države. Država ne more in ne bo vztrajala na taki politično pobarvani potezi. V isto kategorijo spadajo obletnice revolucije, ustanovitve države. Ni bolj klavnega in žalostnega občutka na svetu, ko poslušas nesvobodne ljudi hvaliti dogodke, ki so jih dovedli do današnjega položaja.

Ako primerjamo današnji čas z obdobjem smrti drugih diktatorjev Titovih sodobnikov, si pri najboljši volji ne moremo priklicati v spomin javnih molitev.

IZ PISEM

Spoštovani!

...včeraj — 16. marca — je pa tukaj g. L. L. CM napravil napako, da ne rabim ostrejšega izraza. Pri 9.30 urni maši je pridigoval, da moramo moliti za TITA: odpustiti mu grehe, da bo Bog odpustil nam naše. Ime Tita je vsaj 4—5 krat ponovil ter naglasil. Po mojem zelo NEOKUSNO in še več: za stare borce ŽALJIVO. Ta pridiga je v „Slovenski vasi“ vzdignila precej prahu, še posebno je pa zbegala mladino. Računam, da bo kdo od bivših borcev na to reagiral, saj je pri pridigi bilo prisotnih iz „Slovenske vasi“ vse polno bivših borcev.

Želim Vam in vsem starim borcem okrog "Tabora" VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE.

Soborec iz Lanusa

Spominska proslava

Vsi složno pohitimo na proslavo
tja na „Orlov vrh“!

S spoštovanjem v njih spomin
sklonimo glave!

Počastimo naše žrtve,
junake domobrane!

Našega vojaka, velikega junaka
generala Rupnika
in vse naše nam neznane.

Oče domobranstva
in vsa njegova vojska
zdaj gledajo na nas
iz onostranstva.

Predragi naši vi junaki
s škofom Rožmanom na čelu,
nikdar pozabljeni,
mi z mislijo smo vedno z vami,
mi stojimo trdno kakor skala,
mi zaupamo v Boga,
ker moč je le v slogi
in v križu zmaga! —
Junakom našim
Večna čast in slava.

Spominska kapelica

Slovenske zemlje
najlepši košček — „Orlov vrh“.

Tam je za vse naše
pomorjene brate v spomin
kapelica postavljena.

V njej kraljuje
Marija z Brezij
od vseh lepo pozdravljena.

S smrekami obdana,
vse okrog z rožami je posejana

in od zlatih sončnih
žarkov obsijana.
Če greš tod mimo,
poglej tja na Marijo!
Spomni se na žrtve,
na vse naše mrtve!
Na pobočju je v obliki križa
posejanih krvavo rdečih rož
v spomin na žrtve,
ko jim bratomorni nož
rezal je vratove
in podiral mlade najboljše
slovenske cvetove.
Vsi roke sklenimo
in Bogu se zahvalimo,
da zaradi žrtev naših
mi živimo!
Ne pozabimo nikdar,
da so žrtvovali življenja svoja
za vero na oltar!

Minka Anžič je sestra zastopnika Tabora v Montrealu, Kanada, in je skoraj slepa. — Op. ured.

Letos obhajajo trije iz št. Ruperta na Dolenjskem, svojo 70-letnico

Na prvem mestu se spominjamo naše bolničarke „IRENE“ — PRIMOŽIČ IVANKE.

Rodila se je 11. maja 1910 v št. Rupertu v ugledni in spoštovani družini. Kot dekle se je izučila za šiviljo, trgovsko pomočnico in pozneje po sili potreb za bolničarko.

Ko se je l. 1942 podal na teren mali formirani „štajerski bataljon“ in se zadrževal v okolici Novega mesta, je potreboval pojačanja. Našo Ireno najdemo že kot prvo borko v drugi skupini prostovoljcev iz šentruperske fare, ki so ojačali ta bataljon. Ves čas je v bataljonu in pozneje drugod opravljala vsa mogoča dela ter vzdrževala s svojo prisotnostjo red in disciplino med fanti. Bila je skrajno požrtvovalna in nesebična.

Krona njenega pestrega obnašanja in spoštovanega dela je bila ob koncu vojne, ko je spremljala kot bolničarka vlak ranjencev novomeške bojne skupine in z nadčloveškimi močmi in iznajdljivostjo srečno in neustrašno rešila in pripeljala ranjence na Koroško.

Ta naša dobra Irena je emigrirala v USA v mesto Rochester, kjer sedaj uživa zaslužen pokojnino.

Ireno najdemo kljub njenim letom živahno in še mladostno; ne pozabi na svoje prijatelje iz onih težkih dni, jih obiskuje ali pa si z njimi dopisuje; marsikateri invalid ji je hvaležen za rešitev.

K njenemu jubileju in tako plodnemu življenju ji želijo Taborjani še mnogo, mnogo srečnih let.

Drugi jubilar je ALBIN GOSPODARIČ, ki se je rodil 23. februarja 1910 v vasi Praproče pri št. Rupertu (iz Praproč izhaja znana družina župana Mavsar, ki so jo komunisti likvidirali).

Kot mlad fant se je odločil za vojaški stan in je kot podčastnik služboval sedem let v Macedoniji v mestu Kočane ob bolgarski meji. Malo pred izbruhom vojne pa je bil v Beogradu, kjer je dočakal tudi zasedbo Jugoslavije. Iz Beograda se je podal v domači kraj, kjer je živel vse do 19. 3. 1941, ko so ga Italijani kot vse ostale aktivne častnike in podčastnike odpeljali v italijansko ujetništvo. Po kapitulaciji Italije se mu je posrečilo pobegniti iz transportnega vlaka, ki je vozil v Nemčijo, in je prišel v Ljubljano. Takoj ob ustanovitvi domobranstva je stopil v njihove vrste. V Vetrinju se je slučajno rešil in je preživel begunska leta v taborišču Spittalu ob Dravi. Tu je spoznal gđc. Mimi — poznejšo svojo ženo. Oba sta iz Avstrije emigrirala v Kanado in se tam tudi poročila. Jubilar in žena Mimi sta bila oba zaposlena 30 let v tovarni čevljev „Bata“ in sedaj uživata zaslužen pokoj. Imata hčerko Doro, poročeno v Torontu.

Na mnoga leta naš dragi soborec.

Tretji je JOŽEF LAP, ki se je rodil 6. marca 1910 v Bistrici pri št. Rupertu. V družini je bilo 12 otrok in zato se je moral Jože podati v svet. Učil se je mizarske obrti najprej v Mokronogu in nazadnje v „Fužini“ pri Mirni, kjer je ostal do l. 1935. Tega leta je prišlo iz USA njegovo dekle Ida na obisk in sta se takoj poročila. Jože je odslužil vojaško obveznost v Skoplju. Ker ni imel takoj urejenih papirjev za potovanje v USA, se je morala podati sama Ida. On je šele čez nekaj let lahko šel tja, kjer je sedaj v pokoju.

Ta družina je bila in je v veliko pomoč vsem novodošlim emigrantom; a največ se Jožeta spominjamo zaradi njegovih dveh pokojnih bratov, ki sta se hrabro borila v domobranskih vrstah. Brat Rudi je bil v težki četi Meničanovega bataljona, bil vrnjen iz Vetrinja in likvidiran v Kočevskem

Rogu; drugi brat „Lapče“ pa je po vojni ostal doma kot skrivač, bil ujet in zaprt v novomeških zaporih, kjer je od lakote umrl.

Dragi Jože, tudi Tebi želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let.

* * *

Ob tej priliki se spominjamo in klanjamo vsem žrtvam šentruperske fare, ki so dali življenja za poteptano pravico.

EPK

JOŽE JAVORŠEK – SAMOTNI JEZDEC

(Nadaljevanje)

Zakaj v našem narodu ne gre le za enega največjih odstotkov samomorov na svetu, temveč tudi za izredno majhen življenjski prirastek nasploh. Naše ženske ne marajo biti več matere, naši možje nič več očetje. Strah pred dolžnostmi, ki jih imajo starši do otrok, se je zalezal čisto v vse plasti prebivalstva. To je strah pred življenjem in ta strah pred življenjem ima natanko iste korenine kakor strah samomorilcev pred življenjem. V upadanju življenjskih sil našega naroda. Kje so matere z dvanajstimi, desetimi otroki? Kje so meščanske družine s peterimi, četverimi? Malomeščansko načelo enega ali dveh otrok v družini je zajelo vso deželo. A to načelo se ni skotilo v povojnem času, ampak že davno prej! In če lahko poleg kulta samomorilstva govorimo še o kakšnem drugem skrivnem kultu, govorimo lahko o kultu abortusov, antikonceptije in slabe družbene skrbi za otroke nasploh, nikakor pa ne o kultu tiste vsesplošne, ljubeznive in življenja polne skrbi za prirastek, ki odlikuje celo dežele, ki jim venomer očitamo kup najrazličnejših napak. Hinavci! Pri tem pa niti za hip ne pomislimo, kakšna sramota je vendarle tisti zbor žensk, ki po naših klinikah čaka v čakalnicah s plodom pod srcem in morilsko željo v glavi. In skoraj večina doseže svoj namen, saj pred zdravniškimi komisijami, ki jih poslušajo, razvijajo pravi pravcati festival malodušnosti, predlagajo prave deklaracije človeškega obupa, ne vedoč, da so otroci gonilna in reševalna sila človeštva. In nato tiste ženske zakoljejo in napol mrtve odpelejo na vozičkih v ostudne bolniške izbe, iz katerih gredo v življenje moralno in telesno zlomljene. In to v našem svobodnem času, ko nezakonske matere uživajo vso moralno zaščito,

ko jih nihče več ne gleda postrani, nihče več ne meče za njimi kamenja in se jih nihče več ne odreka.

Po tej najčistejši, in gotovo presenetljivi moralistični pridigi se Brejc nekako zбоji lastnih misli in hiti mrtvemu sinu zatrjevati da ni moralist... „le zmeraj sem hotel vse razumeti“. Prizna pa, da je sam udeležen pri vseh „slovenskih prikaznih“, zoper katere zdaj vpije, in je z njimi „notranje“ povezan. On sam, Brejc, se je celo tudi obesil (!) pri partizanih (o tem kasneje) in se „branil“ otrok, „ki bi jih lahko imel“.

Zaril se je v statistike in znanstvene podatke o samomorilstvu, ki naj bi pokazali celo večji odstotek kostnih bolezni med Slovenci, morda zato, ker smo se „kot majhen narod preveč ženili med seboj“; da smo neodporni, skrajno nežni, da živimo docela „nehigijensko“, da smo nekoč gojili telovadbo samo iz političnih, strankarskih razlogov, da se vse naše ljudstvo „malo umiva“, da nas tlači majhna „telesna vzdržljivost“ in „splošna upehanost“ in da gledamo na šport z nekega „lenobnega viška“. In potem nam vsem spet primaže krepko zaušnico:

V časti je samo alkohol. V knjigah sem se poučil, da je alkohol kronična oblika samomorilstva. Dodal bi še: množična. A ne samo zaradi tega, ker je dejanje samomora samega skoraj v večini primerov bistveno zvezano z alkoholom ali pa nenadno pomanjkanje alkohola vpliva na duševno stanje pijanskega človeka, da se mu zniža njegova življenjska moč in zato prav tedaj napravi najusodnejšo kretnjo svojega življenja, temveč tudi zaradi tega, ker v celoti slabi življenjsko moč nekega naroda. Slovenci pa smo, tako kot Shakespearovi Danci za časa Hamleta, na glasu po svojem pijanstvu povsod, kjer nas vsaj na videz poznajo, a kar se tega tiče, je dobro, da nas ne poznajo skoraj nikjer. Ni priložnosti, ki bi je ne izbrali za pitje, najsi se ta priložnost imenuje smrt ali rojstvo, poroka ali kupčija, veselje ali nesreča. „Causa bibendi“ je za Slovenca največja manifestacija življenja sploh, zakaj prikaže se celo tam, kjer je zdravi narodi ne bi našli pod še tako imenitnim povečevalnim steklom. Zjutraj je treba poplakniti grde sanje s šilcem žganja ali pa — zaradi pretiranega gledanja v kozarec še v prejšnjem večeru — klin izbiti s klinom. Nato sledi dopoldne živčnost: stiske v uradu, zastoj pri delu, želja po uspehu, veselje ob srečanju s prijateljem ali znancem — in že se vrsti kozarec za kozarcem. Pri kosilu, kjer vinski narodi navadno pijejo, pijemo pri nas vodo ali pa sploh nič, najbrže zaradi tega, ker hrana prepreči učinkovito delovanje in ga je potemtakem z njo nesmiselno družiti. In počasi pride popoldne in še bolj počasi večer, ko sonce zaide, kar v vseh vinskih ljudeh povzroči

neuklonljivo željo po pijači. Gostilne oživijo, da se človek sprašuje, kje slovenska revščina jemlje toliko denarja, saj litri kar romajo na mize in nobena posebna odmera davkov na alkoholni promet ne zaleže za ustavitev samouničevanja. Od časa do časa postajajo naše gostilne v resnici ostudne: ljudje se spremenijo v kurente, v pustne šeme, pogovor, ta najosnovnejša oblika sleherne omike, se spremeni v vpitje brez reda in smisla in v tekmovanje v glasnosti, nato pa se iz hrupa izoblikuje še bolj hrupna in do kraja razglašena pesem, ki bi si pred njo grški dionizični zbori tiščali ušesa, a zanje vemo, kakšne kozlovske pesmi so peli. Res je sicer, da so nekatere plasti prebivalstva in nekatere slovenske pokrajine bolj umirjene v pijači kot druge, zato pa so one druge pijane od jutra do večera. Celo dojenčki ga cukajo! Vsekakor pa je prvo znamenje moškosti na Slovenskem: biti pijan kot čep. To, kar pri večini narodov tega planeta pomeni največjo sramoto — biti pijan —, je pri nas znamenje posebnega osebnega in duševnega dejanja, ki vzbuja največkrat spoštovanje, še večkrat pa privlačno častnost. A kar me najbolj draži, je to, da se brez alkohola sploh ne znamo pogovarjati. Jezik mora „steči“, jezik je treba „namazati“, človek mora v svoj motor naliti „bencina“. In zato je vse naše pogovarjanje premaknjeno na obod zavesti, v sopare, kjer se resnica seveda prikazuje docela popačeno. A kaj! Če ni alkohola, se jezik ne zgane, ljudje se nerodno presedajo drug poleg drugega in življenje postaja še veliko bolj žalostno kakor je. Ali si moreš misliti, da bi se lahko slovenski literati pogovarjali pri čaju kakor angleški? Ali pa, da bi bila lahko kakšna druga zvrst Slovencev zgovorna, če ga nima „pod kapo“? Alkohol potrebujemo za samoprevaro ali kamuflažo svojih upadajočih slovenskih in človeških zmožnosti. Ali kakor je zapisano: „Gledajo, kako bi se omamili in upijanili — kakor človek, ki je zapravlil vse, kar je imel, in pije do nezavesti, da ne bi spoznal svojega življenja. Tako pijejo narodi, ki trpe in umirajo.“

Iz tega citata iz Cankarja, tega najnesrečnejšega Slovenca, ki mu „causa bibendi“ ni bila nobena španska vas, zakoleba Breje nazaj v intimno osebnost: kako je mogoče, da je Svit omahnil pod težo življenja, ko pa je vendar izhajal iz dveh rodov, ki sta oba izpričevala „izredno življenjsko vnemo“, „strastno eleganco“ in „skorajda avanturistično lepoto v vsem življenjskem ravnanju.“ Na Brejčevi materini strani so bili to Javorški, „rod rojenih aristokratov“ po slogu življenja, ne po družbeni oznaki. Na strani Svitove matere pa je bil „deda“ človek, ki je dognal vse skrivnosti „slovenstva“, narodopisec in človekoljub, katerega življenje se je pravtako

preklalo ob vnukovi smrti, v tistem tragičnem prizoru, ki ga opisuje Brejc v pismu mrtvemu sinu:

Jaz takega prizora še nisem videl in si ga ne želim nikdar več videti: takrat, ko sem tvoje mrtvo truplo pripeljal pred deda, so mu iz oči začele lesti solze iz krvi in prsti in počasi so drsele v njegovo brado. Natanko sem vedel, da ga pretresa ista slovenska groza kot mene, zakaj njegov obraz je bil ob pogledu na tvojo smrt tak, kakor bi vsa slovenska zemlja dobila krč. Krč od bolečine. Od brezumnega gorja. Od nepopravljive usode. Če bi ti, mili princ, ki si deda imel tako neizrečeno rad, v tistem hipu videl, kaj se je z njim dogajalo, bi pobil vse tiste, ki so ti pomagali v strašno dejanje samomora. Najrajši bi ti zdaj, ko ti o tem trenutku suho in do skrajnosti skopo pripovedujem, rekel: izdajalec. Ni strašnejše besede od te, zato si je še ne upam dokončno izreči, a veruj mi, da jo bom izrekel, če bom uvidel, da jo moram. Ampak prej moram še marsikaj razmisliti. Še marsikaj razčistiti.

Razčistiti. Menda predvsem to, kdo so bili tisti, ki so „Svitu“ pomagali v strašno dejanje samomora. Nikjer v Brejčevi knjigi ni namiga, da bi se tudi Svit vdajal alkoholu ali celo drogam, čeprav to ni izključeno. Toda Brejčeva sodba je celo tu moralitična, preveč pesimitična. Alkoholizem vendar ni neka specifično slovenska bolezen. Brejčevo sodbo bi lahko prevedli v katerikoli svetovni jezik in ne bi zvenela tuje. Alkoholizem, zlasti med mladino, je danes splošen pojav, ki ga je prinesla tehnološka revolucija, s katero je bil podaljšan čas, ki ga ima mladina za zabavo. Postal pa je ta čas — „dolgčas“ in v taki zdolgočasnosti si mladi ljudje zažele nekega razburjenja, dogodivščin, fantazij. V zahodni družbi so jim v to neka časa služile droge, zdaj so jim praktične izkušnje in intenzivna kampanja zdravstvenih oblasti dopovedale uničevalnost drog in mladina sega po „varnejšem“ — in cenejšem — alkoholu. Toda to nikakor ni zgolj slovenski pojav in nikdar ni bil. Zato bomo morda Slovenci prenehali biti „pijanci“, če bomo predvsem sami nehali govoriti o tem, da nas vsakdo pozna le kot — pijance.

Bolj se Brejc približa jedru problema, ko prizna, da je Svita iztrgal iz „davnega slovenskega sveta“, v katerem je kraljeval „deda“ Brejc je mnenja, da je ta „davni svet“ v resnici „v svojih najglobljih in najvišjih oblikah vendarle izraz naših rev in težav...“ Pa vendar je temu svetu in „dedi“ v naslednjih straneh zapel zgovoren slavošpev:

Pokazal ti je vse priprave, s katerimi so kdaj Slovenci ustvarjali življenje in njega sadove: kako in s čim se orje, kako in s čim se dela na polju in doma. Učil te je, kako se človek oblači. Učil te je tkalstva. Od začetka: kako denemo volno in

predivo na preslico, na katero povežemo povosmo, kako z rezljanim štirioglatim in koničastim vretenom vlačimo niti iz povosma ter spredeno nit navijamo na vreteno. Pokazal ti je, kako se prede na kolovrat, kako je treba pritiskati na klačnjak, da njegov vzvod, cigan, poganja kolo. In tako si spoznal, kaj je perutnica z vretenom in kako je treba delati s kodeljo, ki je pritrjena na preslici. Tudi to si zvedel, kako se mora napredena preja naviti na motovilo, kako je treba štrene posuti s pepelom in jih s pepelom pariti.

Kmalu si tudi spoznal, kaj je krosna in kako se z brdцем tké, seznanil si se s stružnico in sprevidel, kako z dvanajstimi nitmi tkalec plete snovače, ki jih dene na statve. Začudeno si gledal, kako nit napelje čunek, kako prejo osnuje na vitljem, kakšno osnovo navije na prvo vratilo in razvrsti vse skupaj po grabljicah. Videl si, kako se z grabljicami napeljujejo niti v ničalnici in kako se za njimi razvrste v brdo. In videl si tisto prečudno igro, kako tkalec pritisne z nogo na podnožnik in se takrat spusti ničalnica dol, a ko pritisne z drugo nogo na podnožnik, gre ničalnica gor. In videl si tudi, kako s pritiskanjem na podnožnik poriva skozi osnovo čunek, v katerem je votek, to se pravi nit, ki dela platno. In ko tolče tkalec bîla, v katerih je brdo, se platno gosti.

Vse to si videl in vedel si tudi, kako ljudje delajo raševino, kako izdelujejo nogavice, obuvala in pokrivala. Vse to je vedel predvsem deda, ki ti je vse stare slovenske umetelne skrivnosti izročal.“

„Deda“, ta „najlepši spomenik slovenskih vrednosti“, kot piše Brejc, je Božo Račič, poznani slovenski narodopisec, človek v resnici čudovitih talentov, „kot bi ga kdo vlil iz brona, izsekal iz skale ali izdelal iz velikanske železove gmote.“ Njegov dom „je bila vsa slovenska ljudska omika od najstarejših časov do dandanašnjih.“

Toda Brejc piše, da „z neko otožnostjo gleda na stara slovenska obdobja, da jim ne more in ne sme biti pokoren, tudi estetsko ne“. Zato je prišel čas, ko je bila tudi dedova vloga opravljena in je Brejc sina „presadil“ k sebi, „v naše stoletje“. In tu se je začel prelom!

Brejc sodi, da se je Svit (pod vplivom deda?), predajal nekim sanjam, da se je vso mladost samo igral; on, Brejc, pa ga je silil, da bi „živel“. In pri tem „siljenju“ so pomagali tudi vsi Brejčevi „podaljški“: sorodniki, šola, vzgojitelji, učitelji, miličniki, zreli državljani, državni zakoni...

Spori med očetom in sinom so postajali vse ostrejši in nekatera Svitova „rajska dejanja“, tako piše Brejc, bi morali navadni smrtniki oceniti za „čisto barabijo“.

Tako sledi stran za stranjo dialoga z mrtvim sinom, skozi vse vrstice

pa se kot črna, apokaliptična mačka plazi Brejčevo zaznano, a še ne priznано spoznanje, da je Svitove smrti kriv predvsem on sam! Tega spoznanja pa nima poguma zapisati in le nakaže samoobtožbo, ki pa je izrazito njegova „osebna“ stvar, in kdor se „držne igrati z njegovo bolečino in metati kamenje vanjo, je hudodelec brez primere.“

Toda nekaj podobnega je bilo zapisanega že v davnih časih. Kajna, izgubljenca, ki jo umoril lastnega brata in ga je Bog zaznamoval, ni smel nihče ubiti. Brejca, ki je zagrešil smrt lastnega sina, se ne sme dotakniti ne „belogardistična“ kritika, ne partijska aparatúra. „Samotni jezdec“ drvi pred preganjavico in môro in vse se mu v strahu umika...

„Le sam se znam najbolje preganjati, ker le sam najbolj natanko vem za svoja pota in za svoja ranljiva mesta. In prav nobenega samousmiljenja ne poznam. Zato sem se čisto spustil z vajeti in se grizem, grizem do kosti in trgam z zobmi samokritike sleherno zaščito, ki si jo izmišljujejo varnostne naprave v meni. Vse, kar je bilo, in vse, kar nastaja, slačim, zlasti slačim vse, kar potvarja življenje. Samo bistvene, gole resnice priznavam. Krute do onemoglosti. In sicer v vesoljnem obsegu, ne samo v osnovni bolečini, ki me muči.

Zato tudi natanko spoznavam geografijo domovine Erinij. To je geografija obupa. Sestavljena je iz samih golih, neporastlih gora in samih ostudnih prepadov. Nikjer zelenice, nikjer ravnice, sonce pa je črno in mrzlo. Ko rinem v strmino, da bi se rešil sedanjosti, skoraj zmeraj že po nekaj metrih zdrknem v prepad in v njem napol mrtev obležim. Čudni ptiči, ki niso niti jastrebi niti orli, temveč neznano ostudni kljunači, prihajajo namakat svoje dolge in sitne konice vame, ki sem ves zdrizast, brezobličn, vijoličast, skratka podoben razpadajočim jetrom. In ko se mi zazdi, da se je trpljenje že upehalo, bolečina iztulila in srce zamrlo, se ostre gore znižajo v hribčke, pokrajina zazeleži, kljunači se spremenijo v telefonske drogeve, zemlja požene vame nove moči in znova sestavi moje bitje. A v hipu, ko z novo silo krenem neznano kam, saj je vseeno, samo da grem, zelenje zgine, sivina kamene dobe me spet zazida v trpljenje. In spet prilete kljunači in spet obvisim na konici gorja. Slabost mi zalije možgane, bolečina izgine, občutek življenja spet raste iz nog navzgor in spet zelenim in se spet razcvetam, nato vsa upanja nenadoma pocrkajo, spet moram v gore in spet padam v globine in v tisto strahotno prometejsko stanje, ko so jetra daritev za neznane kljunače.

V tej „geografiji obupa“ torej, ob kateri človek nekako onemi, pa v Brejcu kljub vsem spoznanjem ni poguma, da bi sinu izpovedal: Jaz sem ti dal vrv v roke...!

Namesto tega tava v tem strahotnem „prometejskem“ stanju — z-
znamenovan za vselej — po svetu, ki ga je sam razdelil v red in nered, di-
sciplino in anarhijo, smisel in nesmisel, poezijo in antipoezijo.

Zdaj sem zaznamovan. Neizbrisno znamenje tvoje smrti
nosim na sebi in ne noč in ne dan mi tega znamenja ne moreta
izbrisati. Vem, da tudi rešitve ni in da bom moral prehoditi
težke duševne križeve poti, preden se bom navadil nositi svoje
strašno znamenje. In zmeraj bom vrtal. ... O to vrtanje! Strah
in z njim vsa čustva izumro. Razum se napne kakor jadra in
zaplove po znanih morjih logike. Ampak kam? Kam me ženejo
vprašanja, ki mi jih postavlja bolj kot jasno? Kje je tvoja
roditeljska krivda? Kakšen oče si bil? Zakaj nisi bil ob rojstvu
svojega sina in zakaj nisi spremljal njegovih detinskih let?
Kaj si počel in kje si hodil, ko je shodil? Zakaj mu nisi vodil
roke, ko je začel pisati prve črke? Zakaj si zanj premalo
skrbel? Zakaj si zanj preveč skrbel? Zakaj si mu dovolil to in
ono? Zakaj mu nisi dovolil tega in onega? Zakaj si bil z njim
premalo dober? Zakaj si bil z njim preveč dober? Zakaj si
bil z njim preveč dober? Zakaj si bil z njim premalo nežen?
Zakaj? Zakaj? Zakaj? Prelagam spomine, prelagam resnice,
prelagam dneve in leta. Kakor drva. Ostajam Sizif. Če bi člo-
vek lahko ponovil nekatera svoja dejanja, kakor lahko igralec
v gledališču ponovi svojo vlogo, potem bi bilo vse v redu. Am-
pak vse, kar človek stori, je zmeraj za vraga dokončno in vsa
ponavljanja so v bistvu sama rojstva. Ampak eno je gotovo:
strašno sem se bal zate, kakor se človek lahko boji samo za
dragocenost. Ker si bil čeden, duhovit, spreten in vsestransko
očarljiv, me je strah zate spremljal že od tvojih najbolj zgod-
njih let. Pred tem strahom sem bežal, a kadar nisem mogel
zbežati, me je vsega popadel in lajal sem na vsakogar, ki se
ti je nevarno približal, zakaj po vsej verjetnosti sem nagonsko
čutil, kako drviš v katastrofo.

Recimo, da je bila moja osnovna napaka v tem, da sem
ti sklenil biti tudi mati, ker si mamu v zgodnjih otroških letih
izgubil. Umrla ti je. S tihim notranjim prezirom sem poslušal
nasvete, naj ti najdem drugo mater, ker dečki baje potrebujejo
ženske nežnosti. Jaz pa sem bil prepričan, da otrok potrebuje
mater samo toliko časa, dokler dobro ne shodi, nato pa prav
mati postane zanj največkrat vir napačnega varstva in senti-
mentalne vzgoje. Zmeraj sem se v samem sebi skliceval na
Montherlanta*, ki je v nekem svojem znamenitem spisu zapisal

* (Henri de Montherlant, moderni francoski pisatelj, umrl 1972; ne-
kak francoski Hemingway).

„...zdelo se mu je brezmejno neumno, da bi lahko kdo drug kot on sam imel pravico do svojega sina. Bil je poleg tega prepričan, kako zaničevanja vreden vpliv imajo v glavnem matere na otroke in prav iste misli so bili številni vzgojitelji in moralisti, le da si niso upali tega na glas povedati, ker so se bali, da bi ne prišli v nasprotje z ustaljenimi prepričanji, ki se zmeraj tako čudovito galantna.“ Postal sem torej **mata**. Besedo si skoval ti sam. Zvaril si jo iz besede mama in ata.

Ampak s to svojo življenjsko odločitvijo sem prevzel še večjo odgovornost do tebe. In še bolj sem bil kot „mata“ ponosen na svoje stanje, ker sem se počutil kot Adam, preden so mu izruvali rebro in iz rebra ustvarili žensko. Čutil sem se popolnega.

Zato, vidiš, je tvoja smrt zame tudi popoln poraz mojih življenjskih načel, popoln poraz mojih družinskih teženj, popoln poraz moje ljubezni. Propadlo je dvajset let mojih življenjskih želja in za zmeraj je oropana banka upanja, v katero sem vsak dan vlagal energijo za tvoje prihodnje življenje. In prav zato je propadel moj bistveni življenjski ponos.

Zdaj je vse samo pepel. Vem, da življenje je in da mora biti, pa ga komajda slutim, tako daleč se je odmaknilo od mene.

II.

Vse to je pravzaprav samo uvod, ali celo samo uvod v uvod. Brejčeva „geografija obupa“ se bo morda komu zdela namišljena, patetična; toda ne človeku, ki se mu je kdaj kaj podobnega pripetilo, gotovo ne človeku, ki se je zdaj pestil s podobnimi vprašanji.

Za Brejca pravijo, da je hinavec, dolže ga tudi, da je v zaporu kjer se je znašel, izdajal sozaporenike, se pravi da ga dolže najhujšega možnega prestopka. Kljub temu se ne zdi verjetno, da bi lagal o čustvih ob sinovi smrti.

Vsake osebne izpovedi pa je enkrat konec; navsezadnje ima tudi greh svoj začetek in konec. Tako tudi Brejc v dialogu z mrtvim sinom po dolgih straneh osebnih občutkov preide na naslednjo, višjo raven svojega raziskovanja in razčiščevanja, kako je mogoče, da se je njegov sin, Slovenec Svit obesil.

Da se je pri tem poslužil obratnega kronološkega poseganja, je tudi razumljivo: konec mu je bil vsekakor bližji od začetka, bližji tudi Svitovi smrti. Konec pa je tudi trdno povezan z družbo, ki jo je Brejc pomagal ustvarjati in se je potem tako ironično „pozabavala“ z njim. Toda Brejc bi ne bil Brejc, če tej družbi tudi po njeni „zabavi z njim ne bi ostal po pasje zvest. V obeh knjigah namreč v dialogu s Svitom in kasnejših nevarnih raz-

merjih z neko zavestjo nekakšne „nedotakljivosti“ prevrača vse mogoče komunistične malike, smeši vse mogoče partijske obrede in ekscese; toda treh „najvišjih“ se ne dotakne: Tita, Kardelja in Partija (z veliko začetnico seveda). To pa je bila po vsej verjetnosti tudi cena, da sta ti dve knjigi sploh zagledali beli dan.

Začetek „konca“ bi v Brejčevem primeru lahko postavili v tisti trenutek, ko je v „osvobojeni“ Ljubljani poslušal govor Borisa Kidriča; menda z balkona ljubljanske univerze. „Junakom vojne bodo sledili junaki dela“, nekako naj bi Kidrič zaklical na Kongresnem trgu zbrani množici. Brejc pravi, da ga je v tistem trenutku nekaj „pretreslo“: zakaj se je boril? Za delo? Smatral se je namreč očitno za nekaj višjega; navsezadnje je bil iz najožjega Kocbekovega kroga, in vsaj v tistem trenutku je bil Kocbek še vedno „visoka živina“. Tako se je Brejc, če stvari poenostavimo, „delu“ odmaknil in odšel v Pariz „na študije“. Kaj je v Parizu študiral, podrobneje opisuje v „Nevarnih razmerjih“. Zaenkrat naj zadostuje, da se mu je po Titovi izključitvi iz Kominterne leta 1948 zazdelo, da ga domovina spet „potrebuje“, pa se je vrnil domov, kjer pa so ga v tisti paranoični mrzlici, ki je takrat zajemala partijske kroge, aretirali in vtaknili v zapore. S tipično lojalnostjo starega partizana, s tisto tudi iz Koestlerja poznano „predanostjo“ komunistični „stvari“ Brejc to „napako“ seveda pripisuje — stalinizmu in jo skuša opravičiti tudi pred sinom, ki teh stvari „ni razumel“ in se je za očeta, potem ko je bil spet na svobodi, „potegnil“ z vso ihto otroka, ki veruje v svojega očeta.

„Opazoval sem te namreč, kako si pobesnel in si me hotel docela živinsko braniti, če me je kdo, bodisi zasebno bodisi javno, napadal. To so bile najbolj glasne oblike tvoje ljubezni do mene, prijale so mi seveda neizrečeno, ampak vendarle sem moral bedeti nad njimi. Zato sem vedel, da ti ne bi znal razloževati, kaj je bilo v tistem času, ko so me zaprli, samo po sebi razumljivo in politično opravičljivo — in kaj je bilo nerazumljivo in do kraja krivično. Skratka: ti ne bi znal presojeti zgodovinsko, presojal bi zgolj čustveno.“

Brejc je seveda vse presojal „zgodovinsko“, ali bolje, „dialektično“. Tako je ocenjeval tudi „napako“, ki jo je njegova lastna družba zagrešila nad njim, pa tudi „rešitev“, ki jo je našel in potem spet zavrgel, v tistem psihološko težko razložljivem preobratu, o katerem se je pred leti tako na široko razpisal tudi zahodni tisk ob primeru Patty Hearst, ko se je v podobnem „preobratu“ prelevila iz žrtve „Simbionistične vojske“ v njene- ga aktivnega člana. Brejčev opis takega „preobrata“ pa je gotovo še ena razlaga več za pojav, ki ga na zahodu površno označujejo za „pranje možganov“, ki pa, kot vse kaže, v resnici sploh ni izraz nekega direktnega zunanjega pritiska, temveč predvsem posledica notranje nesigurnosti, ali

pa morda enostavnega obupa, ki je toliko globlji, kolikor višja so bila upanja pred „prelomom“. Taka-le je Brejčeva razlaga!

„Naša družba se je stalinizma otresala v velikih notranjih krčih, počasi in mukoma, predvsem pa v najrazličnejšem preizkušanju, ali je prav, kar dela, ali ne, in v resničnem trpljenju. In tudi svoje nesrečne ljubezni do Sovjetske zveze ni bila zmožna v enem samem dnevu znižati na razumno-politične odnose. Če so v Moskvi zatrjevali, da so v naši komunistični partiji na važnih mestih in med preprostim članstvom gestapovci, jih je bilo treba narediti, če jih ni bilo, zakaj v resnici jih ni bilo. In če so v Moskvi rekli, da je naša inteligenca pod sumljivim zahodnjaškim vplivom, je bilo treba po tej inteligenci udariti, pa če je bil tisti zahodnjaški vpliv resničen ali ne. In tako je prišlo okoli leta 1948 in 1949 do cele vrste procesov, ki so bili v bistvu odmev na stalinske terjatve — in v enega takih procesov se jim je skoraj po naključju posrečilo strpati tudi mene. Ampak stalinizem nikakor ni bil ugoden za duhovno in ljudsko ekonomijo v malih narodih. Stalinizem je lahko moril tam, kjer je bilo ljudi kot listja in trave, pri nas je bil tolikanj bolj nesmiseln in krut, kolikor manjši smo bili.

Zato je bila moja aretacija docela anti-slovensko dejanje in hkrati krivica brez primere, ki se je lahko dogodila samo v popolni juridični anarhiji in politični neizčiščenosti, kakršna je tedaj vladala.

Ampak kaj storiti? Kako naj se jaz, ki sem od vsega začetka sodeloval v naši revoluciji in ki sem podaljšal svoj partizanski čas z vseobsežnim revolucionarnim političnim delom v Parizu do leta 1948, uprem svojim ljudem ter jih zasovražim, čeprav so me pahnili v ječo? To bi bilo preveč primitivno, čeprav naravno in razumljivo. Po drugi strani pa tudi nisem mogel sprejeti zapora z mazohističnim političnim kimanjem. Tudi to bi bilo nenaravno.

V tej nenavadni moralni stiski, v temnici, kjer so me protizakonito držali polnih šest mesecev in kjer nisem imel ne odeje, ne papirja, ne knjig in ne luči, ampak so name samo lajali, se mi je smrt prikazala kot edina naravna rešnica iz stiske. Ampak ne zaradi tega, ker ne bi bil rad živel ali ker bi bil rad pobegnil pred kakršnokoli odgovornostjo, temveč zaradi poenostavljene razrešitve resnično tragičnega položaja, v katerega so mene in sebe pahnili tisti, ki so bili ujetniki neke zgodovinske situacije, pa je še niso znali premagati. Na eni strani so bile moje človeške, slovenske in socialistične dragocenosti, na drugi strani pa ena najbolj zapletenih bitk majhne

socialistične države z mogočno Sovjetsko zvezo s Stalinom na čelu. Kaj neki sem veljal v tej bitki? Nič. Kdaj neki se bodo tisti, ki so me zaprli, izčistili in zares samostojno začeli voditi življenje? še dolgo ne.

Zato sem začel iz nitk, ki sem jih vlekel iz žametnega suknjiča in iz hlač, v tistih trenutkih, ko sem bil prepričan, da me paznik ne opazuje skozi opazovalnico — plesti vrv. Vrv sem premeteno skrival v spodnjih delih suknjiča zadaj za podlogo. Tudi če bi suknjič pretipali, ne bi mogli ugotoviti, kaj v njem skrivam.

Na zaslišanja so me vodili v odurno in na gledališki način razsvetljeno izbo. Človek, ki me je zasliševal, je bil natanko tak, kot sem ga oznal iz klasičnih popisov policistov iz časov stalinske diktature. Niti za las drugačen, le da je govoril slovensko. Mene niso tolikanj zanimale njegove zanke, njegova zvitost in zavistost, njegova rafinirana nasilnost in laži polna premetenost kakor njegov izredni misticizem. Zakaj njegova naloga ni bila v tem, da bi iskal resnico in da bi o meni razkril resnico, in sicer golo resnico, temveč je z nekakšno iracionalno vnemo in nedoumljivo vztrajnostjo iskal „resnico“, ki so si jo zame izmislili drugi, pa čeprav sam v tisto „resnico“ drugih nikakor ni veroval, saj je lahko v dolgih pogovorih z mano in v dokumentih, v katere je lahko vtaknil svoj nos, sprevidel mojo dejansko resnico. Ampak moral je prepričati mene in sebe, da sem na primer Turek, čeprav Turek nisem bil, temveč Slovenec s kostmi, kožo, duhom in napakami. Položaj je bil v resnici brezizhoden: sedel sem ure in ure pred človekom, ki je imel v bistvu isto ljubezen in podobno odgovornost do družbe kakor jaz, vendar je zoper svoje lastno spoznanje terjal od mene, da se zavoljo iste ljubezni, ki sva jo gojila, do iste družbe in do iste komunistične partije, izrečem, da natanko isto družbo sovražim, zoper njo nevarno rovarim in jo celo izdajam. In zato je bilo vse, kar sem mu rekel, napačno — in tudi vse, česar mu nisem rekel, napačno. Jaz pa sem vedel, da je že marsikateri od komunistov proglasil sam sebe za izdajalca, čeprav izdajalec sploh ni bil, zato da bi podprl neko določeno politiko partije. Takih resničnih svetnikov sodobne družbe je bilo v bistvu nešteto, ampak prav s tem svetništvom se nisem mogel ne politično ne človeško strinjati.

Neke noči pa se je v mojem odnosu do mojega zasliševalca nekaj bistvenega spremenilo. Vzljubil sem ga. Čisto zares. In v tistem hipu so kot v ognju zgorele vse njegove marnje, njegove laži so mi postale nadvse zabavne in vse, kar

je storil zoper mene ali rekel zoper mene, se mi je zdelo imenitno. Na tisti trenutek, ko je paznik zarožljajal pred vrati moje temnice in zavpil nad menoj „ajdi, gremo“, sem zdaj čakal kot lačen pes na kost. Zakaj paznik me je spet pripekljal pred človeka, ki je kot bog oče sedel na oblaku ter razsojal nad živimi in mrtvimi in predvsem nad mojim življenjem. In čudno, naravnost milo se mi je smilil, zakaj v resnici je moral imeti neizmerne težave s svojo vestjo in pametjo. Igrati kot uradnik boga očeta, ki sodi žive in mrtve in zlasti mene, ki nisem neumen, je usmiljenja vreden poklic. In jaz sem zdaj ljubeče opazoval telovadbo in muke tega poklica, nasilnost, vzdržljivost, premetenost, vdanost in slepoto spričo razvoja, na katerega je naša družba tedaj že stopila.

Takrat sem tudi spoznal, kako sramotno je bilo, da sem pomislil na smrt in da sem se z njo celo dogovarjal. Zlasti se mi je zazdelo nesnažno, da nisem pomislil nate, saj bi ti s svojo smrtjo udaril sramotno znamenje, da si sin samomorilca. In z grozo sem tudi sprevidel, kako bi svojim sodnikom olajšal posel: brez kakršnegakoli grizenja vesti bi me lahko proglasili za izdajalca. O bog, kaj vse bi si bili o meni izmislili!

Brejčeva analiza „napake“, ki jo je „socialistična“ družba zagrešila nad njim, je zanimiva iz dveh razlogov: ker do kraja razgalja ne le povojno, temveč tudi medvojno justico. In če ji more take grobe „napake“ očitati nekdo, ki se je v njenem kolesju znašel PO vojni, se pravi v času, ko naj bi bila ta družba že dosegla neko stopnjo „pravičnosti“, kakšni so potem lahko očitki tistih, ki so pod to „justico“ trpeli V vojnem času, ko največkrat ni bilo niti neke maske nekakšnega pravnega procesa, če izvzamemo kočevski proces (ko je bil „državni tožilec“ pijan), kateremu zdaj pripisujejo vse mogoče juridične vrline. Brejčev zapisek pa je, kot rečeno, zanimiv tudi iz drugega razloga: „kako je mogoče“, bi se lahko vprašali, da je ta zapis zagledal beli dan in da se zaradi njega Brejč ni nikjer zagoval. Demagoški, propagandni odgovor je enostaven: slovenska družba se je pač otesla stalinizmu in je ni sram priznati napak, ki jih je zagrešila pod njegovim vplivom. Toda priznavanje preteklih napak ni bilo nikdar kakšna posebna vrлина katerekoli komunistične partije, ali bolje, katerekoli totalitarne partije. Zato je bolj verjeten odgovor v dejstvu, da je Brejč to zapisal na istih straneh kot svojo bolečino ob sinovi smrti in da mu je bilo zato prvo odpuščeno zaradi drugega. Pa tudi, če je ta teorija zmotna, se pravi, če se je partija v resnici odločila, naj Brejč pač objavi to njeno „napako“ in s tem dokaže ne le razvoj v „pozitivno“ smer, temveč tudi pripravljenost partije, sprejeti odgovornost za te napake, zakaj potem partijsko vodstvo ne gre do kraja in prevzame tudi odgovornost za pokol neoboroženih domobrancev? Da je bila to usodna napaka, je bilo priznано že

na več „neuradnih“ mestih; čemu torej ne presekati tega gordijskega vozla? Čemu Mitja Ribičič še danes govori o — „takoimenovanem“ pokolu belogardistov? Stvar ni nobena skrivnost več; o njej že razpravlja svetovni tisk in se bo prav gotovo še bolj razpisal po Titovi smrti, ko se ne bo treba ozirati na čustva „starega heroja“. Revizija tega poglavja jugoslovanske in slovenske zgodovine je neizbežna; bo pa za današnje politične predstavnike v Sloveniji in za narod sam gotovo lažje prebavljiva, če jo bodo formulirali oni sami — vendar ne s „takoimenovanimi“ razlagami, temveč z odkritim, nedvoumnim priznanjem.

Toda vrnimo se k Brejčevi „analizi“:

V bistvu je šlo za uradno uprizorjeno šahovsko igro, kjer so bile figure že prej tako postavljene, da je bila za obtoženca igra zgubljena. Torej je bilo vse skupaj komedija. Advokata, ki so mi ga uradno postavili, nisem mogel obvestiti o ničemer, a saj tudi smisla ni imelo, advokat je bil pri vsej svoji človeški poštenosti in pretresenosti brez sleherne moči in samo njegove žalostne oči so mi pričevale, kako nerad igra svojo pilatovsko vlogo.

Zakaj pri tem procesu, vsaj kar se mene tiče, ni šlo za moralno in politično dejanje oblasti. Šlo je za nesmiselno juridično ekshibicijo. Ti pravni prijemi so bili take vrste, da bi z njimi lahko iz slehernega državljana, pa naj bi stal na kakršnekoli klinu kakršnekoli lestvice, iztisnili kakršnokoli krivdo in s tem kakršnokoli zaporno kazen. Če bi te vrste pravo ostalo v veljavi, bi zavladal po deželi kmalu vsesplošen preplah, zakaj nihče ne bi vedel, kdaj je sploh kriv pred zakoni. ... Bistvo socialističnega jusa pa je humanost in predvsem pravičnost, tudi kadar je ta jus napadalen. In tako so bile približne resnice, zamenjave, popolne neresnice in trobentajoče obtožbe brez repa in glave zvite v tak juridični klobčič, da je moral vsak, ki je kolikor toliko zaupal v družbo, ostrmeti nad čudnim, a kljub vsemu neprijemljivim hudo delstvom obtoženih.

Pred sodnikom nas je stalo četvero: dva moja „prijatelja“ in neka gospa, ki je bila vtaknjena med nas iz čisto dekorativnih taktičnih razlogov. Ne bom ti pravil o krivdi ali nekrivdi drugih, zase ti lahko z vso odgovornostjo izjavljam, da sem toliko spadal pred tisto sodišče kakor moj tožitelj ali sodnik. A vendarle sta bili v plazu juridičnih neumnosti, ki se je zgrnil name, dve taki stvari, ki sta me grozili docela uničiti.

Prva je segala na moralno področje. V našo justico se je iz Sovjetske zveze zalezla znana plaksa, da so žrtve, ki si

jih je jus te vrste izbral, na ciničen način moralno oblatili in s tem vnaprej spodrezali pri ljudeh sleherni simpatijo, ki bi sicer lahko ob očitni politični ali drugačni krivici v njih zrasla. Obdobje, ki smo ga živeli v prvih povojnih letih, je bilo obdobje razvratnega pijančevanja in erotičnega blazenja, ampak šlo je za množičen pojav, ki se v zgodovini zmeraj prikaže tik po hudih človeških stiskah, kot so na primer voj-ske in druge ujme. Če bi napravili množičen proces zoper ne-moralo, pijančevanje in podobno viharništvo, bi pozaprl v tisti dobi cvet Slovenije.

Druga stvar, ki me je prizadela v jedro, pa je bila sa-tanska igra naših protigralcev z nami, ki smo bili na šahov-ski deski sodišča črne figure. Z odlično spretnostjo se jim je namreč posrečilo izrabiti našo pripadnost družbi, v imenu ka-tere so nas sodili, da smo postali sodelavci sodnikov, s tem pa seveda sodniki drug drugega, a v normalnem, vsakdanjem besednjaku izdajalci drug drugega.

A cilj vsega tega početja? Moralno izničenje, ki naj bi nas docela potolklo, da bi molčali o nesmiselnosti bistvenega.

Posrečilo se jim je. Opljuvan, umazan in iznakažen sem z dvanajstimi leti ječe, ki so jih uradno naprtili na moje ra-me, odšel pod zmagoslavnim vodstvom paznikov v — ječo. Vtaknili so me v kazensko sobo, kjer so se mi v obraz zare-žali najrazličnejši hudodelci, teroristi in belogardisti.

Tako torej je bil sklenjen krog Brejčeve „komedije“. Na njenem dnu se je znašel v družbi — belogardistov. Kakšno ponižanje za človeka, ki je ob času „osvoboditve“ Ljubljane pridrvel v mesto in v imenu nove oblasti prevzel radijsko postajo, potem pa drvel po Otona Župančiča in ga pripe-ljal na balkon univerze, to slovensko katedro, odkoder je „poeta clara“ za-pel slavo „osvoboditeljem“ Ljubljane — nedvomno z isto ljubeznijo, s katero je nekoč posvečal slovensko prst, ki so jo v spominski žari postavili v Aleksandrov mavzolej na Oplenju... Župančič je šel naprej, v slavo, Brejč je postal — številka. Toda:

Po dveh letih sedenja v zaporu je postala moja nesvobo-da politično in moralno docela anahronistična. Juridično pra-kso, ki se je pri nas uveljavila pod sovjetskim vplivom, so ko-munisti sami glasno obsodili in svoje obsodbe razvesili tudi v časopisju, s tem pa so seveda docela razvrednotili moj proces in mu spodbili sleherni smisel. Nastalo je vprašanje: kako me spustiti v svobodo? Zapleteno vprašanje. V post-alinističnem obdobju se je v marsikateri državi spremenilo vodstvo, ki je družbo vodilo in v tisti družbi delalo hote ali

nehote stalinistične napake. Ob sleherni spremembi te vrste so popravljali napake, ki so jih drugi zgrešili v prejšnjem obdobju. Zato je bilo dokaj preprosto popravljati tudi juridične zmote. Pri nas, kjer smo bili nosilci naprednega socializma in glavni razstalinjevalci, pa je bilo bistvo drugače. Odpor zoper stalinizem, rast iz stalinizma v pravi socializem je potekal v istem vodstvenem političnem in organizacijskem kadru in v tem kadru so ljudje menjali sami sebe, sami so doživljali zdaj počasen, zdaj sunkovit, vselej pa pomemben proces, pomemben ne samo za našo deželo, temveč za ves socialistični in napredni svet. V razvijanju socialistične demokracije in socialističnega humanizma pa bi izveševanje stare prakse ali napak lahko postalo zaviralen in celo razkrojevalen politični problem, kar bi bila neznanska škoda, zato je moral biti ves ta razvoj skladen in hkrati od vraga previden.

In tako sem v senci tega razvoja čakal v zaporu še celi dve leti.

Priznati ti moram, da mi ni bilo žal. Živel sem najlepši čas svojega življenja. Ne samo zaradi tega, ker sem bil tedaj v obdobju najbolj zrele mladosti, temveč tudi zaradi tega, ker je moja zdrava narava premagala vse tegobe, sprejela križe v oknih, sitne paznike in vsesplošno pomanjkanje tistega, kar ima sicer na voljo svoboden človek. V zoženem kraljestvu nesvobode sem si zgradil cvetoče kraljestvo življenja.

Neizmerno veliko sem se ukvarjal s kriminalci in n drobno raziskoval njihovo psihologijo. V glavnem sem spoznal, da je celo slovenski kriminal provincialen in nevelikopotezen in mnogo bolj naključen kot pa organiziran. — S prav posebno ihto sem se ukvarjal z belogardisti, ki sem jih imel na voljo celo zbirko. Večina njih se je prekrila s takimi plastmi svetohlinstva, da se nisem mogel dotipati do prave rešnice o njihovih hudodelskih dejanjih med vojno, le nekaj sem jih našel, s katerimi sem lahko nadvse iskreno in odprto govoril o zapletenih problemih slovenskega belogardizma. — Najbolj seveda so me zanimali zaprti partizani, saj je bila njihova zaporniška muka, tako kot moja, podvojena z moralnimi problemi. Skoraj vsi so se v zaporu spremenili v zaklete sovražnike socializma ali v informbirojevece. Zato sem bil tisti čas prepričan in sem prepričan še danes, da je bil zapor visoka šola politične reakcije.

Citat o zapornikih je gotovo več kot značilen. Breje tukaj samo „nakaže“, da je n drobno raziskoval psihologijo slovenskih kriminalcev, belogardistov in „zaprtih“ partizanov. Toda odstavek je nenavadno kratek,

prisekan. Poglejmo samo pripombe o belogardistih: „...le nekaj sem jih našel, s katerim sem lahko odprto govoril o problemih belogardizma.“ Pika. Pomišljaj. „Najbolj seveda so me zanimali zaprti partizani...“ itd. Vsaj tukaj je več kot očiten poseg cenzure. Brejc je „iskreno in odprto“ govoril o problemih „belogardizma“, toda v knjigi ni niti besedice o teh „razpravah“.

In potem seveda ironična ugotovitev, „da je bil zapor ‘visoka šola’ politične reakcije.“ (Kot v stari Jugoslaviji Glavnjača za komuniste!)

Prav tako tipična so Brejčeva občutja v času, ko je slednjič prišel iz zapora in se je nenadoma zavedel, da nosi na sebi poleg — sicer samo partiji očitega znamenja „ministrantske preteklosti“ — tudi znamenje človeka, „ki je bil zaprt“, in se ga je zato v tisti „svobodni“ ali vsaj „osvobojeni“ socialistični družbi vse ogibalo.

Nenadoma sem boleče začutil kompleks manjvrednosti, jaz, ki sem se znebil vseh kompleksov, jaz, svobodni človek med najbolj svobodnimi, jaz, plemenitaš med največjimi plemenitaši. Sprevidel sem s prestrašeno ihto, da se je začelo najbolj zapleteno in zato tudi najbolj nevarno obdobje mojega življenja. Ker sem bil obsojen in zaprt, je družba, ki se je z upravičeno vnemo oklepala svojega celotnega vodstva, mojo obsodbo in moj zapor potrdila, potrdila brez vsake kontrole, ali sem bil zaprt po pravici ali ne. In tudi od mene je terjala, naj v imenu iste vere, ki jo je gojila do socializma, sprejemem svojo kazen z upravičeno, vsiljeno krivdo za resnično krivdo, izmaličeno osebno podobo za resnično podobo. Če teh zahtev ne bom sprejel, bom avtomatično, se pravi nevede in nehote, oznanjal protest zoper socialistično družbo, name se bodo začeli obeshati najrazličnejše vrste reakcionarji, ki bodo z mojim primerom tudi prek mene in zoper mene dokazovali osnovno človeško zgrešenost nove družbe. Hkrati se bo name obesila tujina, bodisi socialistična, bodisi kapitalistična, in moj lastni primer oboroč pograbila za gonjo zoper novi socializem v moji domovini. Zagazil bom v resnične in hude krivde in takrat me bodo upravičeno aretirali in obsodili, hkrati pa celo potrdili upravičenost prejšnje sodbe.

Zavil sem nazaj proti zaporu. Zazdelo se mi je, da je zame samo tam doma svoboda, če je svoboda predvsem varnost. Začutil sem, da bom samo tam lahko ohranil čistost svoje osebnosti, zakaj tam sem lahko govoril resnico, na svobodi je ne bom mogel, poleg tega pa me nihče niti poslušati ne bi hotel, a če bi me, moje resnice ne bi mogel sprejeti. In če bi jo sprejel, bi bilo napak, zakaj nujno bi oznanjal nekaj takega, s čimer se jaz ne bi strinjal. In kaj je navsezadnje moja ma-

la, spačena usoda spričo usodnih preizkušenj socializma, preizkušenj, ki imajo svetovne mere? Kaj ne vidim, da sem samo neznatna naplavina, ki s tokom kot takim nima nobenega opravka in zato tega toka, čeprav me je naplaval, ne more dolžiti nečistosti? Ali nisem mar jaz nečist, če sem res naplavina?

Nekje v tem času je Brejc iz razlogov, ki so razumljivi, spremenil svoje ime v Javoršek; se pravi, prevzel je materino ime. V koliko mu je to pomagalo pri vsakodnevnih poslih, kot je moralo biti iskanje zaposlitve, nikjer ne pove; vprašljivo je tudi, v koliko mu je to pomagalo v partijskih krogih, ali bolje, v razmerju do partije. V stiski, ki ga je zadela, se je zato oprijel logičnega dela: literature. Anonimno je napisal in predložil na nek natečaj farso z naslovom „Povečevalno steklo“, v kateri je (pod ne ravno originalnim naslovom) orisal tedanjo slovensko družbo. Toda, kot pravi: „nastal je vik in krik“, ko je bila stvar vprizorjena, „demonstracije, komplicacije in politična histerija“ in slednjič ga je založnik „vrgel na cesto“, čeprav je, kot pravi, sam „deset let pred znamenitim brionskim plenumom komunistov razgalil družbeno zlo strahovanja in kontrole, ki sloni na laži.“

Potem je napisal „avantgardistično“ igro „Veselje do življenja“, ki v Sloveniji ni doživela vprizoritve. Ko pa jo je sprejelo novosadsko gledališče za festival jugoslovanske dramatike, so Javorška njegovi ljubljanski „so-tovariši“ označili za „vatikanskega agenta“ (kar naj bi pri njem in v Novem Sadu vzbudilo salve smeha). Delo so potem igrali še v Dubrovniku in Splitu in Javoršek si je pridobil določen sloves.

Velik korak za človeka, ki se je pravkar vrnil iz zapora in je začel svojo literarno pot kot 18-letni študent, katerega pesniški svet je „rastel iz njega na vse strani“, stopil z 21 leti v vrste „poklicnih revolucionarjev“ („Ves dan sem po Ljubljani trosil parole, pisal po zidovih klice zoper okupatorja, razoroževal italijanske vojake, letal po sestankih in se vadil v streljanju“, tako opisuje svoje „poklicno“ revolucionarjenje), obenem pa pisal pesmi, ali bolje, pesmice, ki so bile vse prej kot „revolucionarne“. Eno je junija 1942, že med partizani, „vštulil“ v program neke spominske svečanosti in jo sam recitiral poleg „obveznih“ revolucionarnih tekstov. Po programu ga je komandant odreda, ki je „dolga leta preživel v tujini, predvsem v Španiji in Franciji“, vzel na sprehod po gozdu in ga pobaral po tisti „všuljeni“ pesmi. „Moja je bila,“ je izjecljal Javoršek, nakar mu je „komandant“ pokroviteljsko svetoval: „Pozabi jo in ne piši več takih pesmi...!“

Javoršek očitno ni razumel tega prvega „opomina“. Vsaj pri opisovanju tega dogodka ne pokaže kakršnegakoli odpora do tega omejevanja umetniške in izrazne svobode, pa čeprav mu je bilo sporočeno „obzirno“, med pri-jateljskim sprehodom po slovenskem (osvojenem) gozdu. Tako je še na-

prej pisal „svoje“ pesmice, čeprav jih ni nikomur pokazal, kaj šele „vstulil“ v nek kulturni program.

Pisal sem namreč o Bachovih orglah, ki so igrale v drevju, o samoti v večnem gozdu, o nečloveški utrujenosti po dolgem pohodu, o strahu, o ljubezni, o smrti. Pisal sem o ženi, ki je ostala sama doma in zdaj vzdihuje na tleh na preprogi, o deklici z ogledalom v roki, o rami, na katero je pripeta dolga halja zarje, o kruhu pesmi, ki siti lačna usta, o mesečini, ki je kot rumeni sneg ležala na mladi travi, o stvarstvu, ki mu je zastala sapa, ko je vihar podil po nebu zvezde in trkal drugo ob drugo, da so utrinki kar deževali na zemljo, o pomladi, ki prižiga cvetja lučke mirne, o strašnem miru, ki sem ga zasčil v sebi po bitki, o mrtvecu, ki sva ga z ljubo, s katero sva se vzpenjala v hrib tenko kot mladi srni, zagledala na oltarju razpadanja, o lepoti, ki se ne méni za razdejanje, o plesnivih hribih, po katerih je legal potni dan in umiral, o nebesni razpoki v mesecu, v kateri kovač nastopa v ognjenem blišču, o nesmrtnosti zemlje, poezije in ljubezni, o roki, ki jo kot spomin nosim pripeto na srce, o ljubljenih ljudeh, s katerimi bi bilo lepo živeti skupaj kot živi skupaj gaj dreves, o krvi pijanem vodometu, ki sem ga vso noč poslušal, kako šumlja v meni, o Panu, ki se reži ob temnem gozdnem robu, golobu-soncu, ki se je s srebrnim plahutanjem ujel deklici v krila...

(Sledi)

Pokojni duhovnik Križnik

V zadnji številki Tabora smo omenili prometno nesrečo v Nemčiji v bližini Münchena, ki se je zgodila 28. marca, in katere žrtev je postal duhovnik Franček Križnik.

Pokojni Križnik je pripadal peščici mladih duhovnikov v domovini, ki so se upali v zadnjih mesecih javno govoriti o komunističnih množičnih pokolih med revolucijo in ki so obtožili režim za prelito kri desetstisočev rojakov.

Kot našo posmrtno zahvalo temu vzornemu duhovniku v naslednjem prinašamo o njem nekaj podatkov, kakor jih je priobčil v svoji letošnji 5. številki slovenski izseljenski mesečnik „Naša luč“. — Op. ured.

„Franček Križnik je bil silno čist značaj: proti nikomur ni imel osebno nič in zelo bi ga bolelo, ko bi vedel, da ima kdo osebno kaj proti njemu;

vedno je bil dobre volje, s slehernikom je govoril, vse bi razdal; kot za nekakšno svoje poslanstvo je imel iskanje resnice in pravice, zlasti še v današnjem slovenskem prostoru.

Že kot 12-letni fantič je lepil po šmarju pri Jelšah protitotalitarne plakate, ki si jih je sam izmislil in jih tudi sam izdelal. Misel je našel pri Bevku, ki opisuje, kako so šolarji lepili protifašistične lepake, in pa v brošuri Ukrajina joka, ki opisuje komunistični teror. Ko so ga hoteli na zasliševanju prisiliti, da bi „priznal“, da ga je k temu nagovoril župnik, se pritisku ni vdal, ker bi bilo takšno „priznanje“ laž.

„Mariborski škof Držečnik ga je poslal študirat v Rim, ker je bil fant nadpovprečno nadarjen. Kot rimski bogoslovec je v svoji mladostni zaletavosti, kot je to sam večkrat imenoval, napadel s člankom v Naših razgledih ljubljanskega nadškofa. Moral je iz Rima. Škof Držečnik ga je poslal nadaljevat študij v München. Tu je bogoslovne študije končal, bil v Mariboru posvečen v duhovnika (1971) in spet v Münchenu nadaljeval študij modroslovja. Tik pred koncem študija se je njegov glavni profesor preselil za daljšo dobo v Brazilijo. G. Križnik se je vrnil v domovino z namenom, da se vrne v München študij končat, ko bo profesor spet tu.

Čeprav je g. Križnik že prej kot študent in kasneje kot duhovnik veliko pisal po raznih revijah — njegovo napisano delo bi bilo vredno zbrati — je v kratki dobi poklicnega dela v Sloveniji razvil svojo dejavnost do vrha. Sprejet je bil v uredniški odbor Družine, s tem mu je pa bila dana možnost, da je objavljaj svoja opazovanja in iskanja, zlasti v smeri človekovih pravic v današnji družbeni ureditvi v Sloveniji. Za to delo je bil kakor ustvarjen: jasen mislec, dober stilist, globok poznavalec marksizma, neustrašen in neustavljiv iskalec osnovnih vrednot. Ni bil ozek, nasprotno, bil je panonsko širok, odprt za sleherno spoznanje, pripravljen za vsak pogovor, neobremenjen s predsodki. Vsekakor ga je za takšno življenjsko držo poleg naravnih danosti usposabljal zavestna in prepričana zakoreninjenost v Kristusu.

Predaval je v Dragi (1976), predaval na teoloških tečajih za študente in izobražence v Ljubljani (1978, 1979), pisal v Zaliv, zamislil in organiziral posebno prilogo Družine (1979), ki je dvignila toliko prahu, govoril 29. novembra lani na ljubljanski bogoslovni fakulteti, pogosto predaval v Tinjah na Koroškem in v Trstu, napisal lepo vrsto člankov za Družino itd. Neizprošno se je potegoval za čistost slovenske polpretekle zgodovine in javno spravljal na dan nedotakljivke: stalinizem komunistične revolucije v Sloveniji, pokol domobrancev, povojne procese duhovnikom, socialistično omejevanje posameznikovih pravic, ateizacijo po slovenskih šolah, zmotnost marksizma, zlaganost ljudske demokracije itd.

Davek, ki ga je moral plačevati režimu za svojo odkritost in pogum, ni bil majhen: pred dobrim letom ga je zasliševal v šetinčevem imenu Milan Meden, na meji so ga zadnji čas natančno kontrolirali, lansko jesen so ga, ko je vodil avtobus romarjev v Rim, na Kozini pri Trstu pošteno pretipali,

8. decembra lani so mu sedem ur preiskovali stanovanje, potem ga pa štiri ure zasliševali, kasneje je bil še dvakrat zaslišan. Grozili so mu s sodnim procesom, če bo še govoril o domobranskih pokolih in o povojnih procesih proti duhovnikom.

Tri tedne pred nesrečo je prišel g. Križnik v München, da konča študij. Pa se je zgodilo drugače. Zakaj, ne vemo. Morda je majhen ključ v to skrivnost dejstvo, da je bil, kot smo šele po njegovi smrti zvedeli, težko bolan: rak na ledvici se mu je že močno razrastel in umiranje bi bilo grozno.

Z g. Križnikom je odšel največji sedanji pričevalec za resnico, pravico in svobodo v slovenskem prostoru. Kdo bo za njim prevzel to preroško službo tako zavzeto, kot jo je opravljal on?

NAŠI MRTVI

D. K.

Šušteršičevemu očetu v spomin

V Hurlinghamu, pri Buenos Airesu je 14. aprila letos po hudem trpljenju nepričakovano preminul gospod Anton šušteršič, oče našega upravnika, Boža šušteršiča. Bolezen ga je kljub njegovim 92. letom starosti prerano iztrgala iz družinskega okolja in prizadela nenadomestljivo izgubo. Kajti pokojnik — ata —, tako so ga klicali v družini, je kot skrben oče živel, delal do zadnjega: za dom, za družino. Nešteti njegovi domači izdelki pričajo na vsakem koraku o njegovi pridnosti, vztrajnosti in iznajdljivosti, saj ni bilo dela, katerega se ne bi lotil z uspešnostjo in ljubeznijo.

Pokojni je bil rojen 14. decembra 1887. leta v Starem Dvoru pri Radcah. Njegove naslednje življenjske postaje so bile sledeče: v Prvi svetovni vojni je bil mobiliziran in poslan na Soško fronto v gore okrog Krna, od

tam pa po Kobaridski ofenzivi v Tirole, kjer je dočakal razsulo avstrijske vojske. Brez večjih težav se je srečno vrnil v Ljubljano.

Tu si je že tik pred vojno ustanovil družino in bil zaposlen v Jugoslovanski tiskarni. Dolgo vrsto let je živel skromno, mirno življenje, katerega je prekinila druga svetovna vojna in komunistična revolucija z vsemi strahotnimi posledicami. Razbila se je družina in nastopiti je moral tudi on grenko pot v begunsko življenje.

Po daljši dobi bivanja v taboriščih Lienz in Spittal, je bilo zopet snidenje — tokrat žal — z okrnjeno družino v Argentini, kjer je našel zopet mir in zadovoljstvo med svojimi.

Šušteršičevega ata je odlikovala vseskozi premočrtnost, načelnost in odločnost v verskem, narodnem in protikomunističnem oziru. Bil je globoko veren in si je prizadeval do zadnjega za vestno izpolnjevanje verskih dolžnosti in za ohranjanje krščanskih običajev v družini. Kot zaveden Slovenec, je rad prisostvoval vsem slovenskim prireditvam in se živo zanimal za vsa domača in svetovna dogajanja.

Čeravno mu je zadnje čase močno oslabil vid, je vedno prebiral „Tabor“ in vse druge slovenske časopise s povečevalnim steklom v roki. Z nekim vidnim ponosom je urejal časopise in skrbel za njih razpečavanje.

Tudi slovenska pesem in glasba sta mu bili pri srcu. V Ljubljani je rad poslušal igranje na citre, tukaj v Argentini pa je redno poslušal slovensko radijsko oddajo.

Bil je ljubitelj narave. V Ljubljani je dnevno vodil otroke v bližnjo in daljno okolico — v Argentini pa pridno oskrboval vrtove svojih sinov.

Zvest svojim načelom je bil odločno na protikomunistični strani in z vsem srcem za domobransko stvar. Vse svoje sinove je imel pri domobrancih. Najstarejši je bil vrnjen iz Vetrinja in ubit. Brezkompromisnost, jasnost in odločnost so bila gesla pokojnega!

Šušteršičev ata je bil kremenitega značaja za katerim se je skrivalo ljubeče srce skrbnega očeta in moža. Naj ostane njegovo življenje svetel zgled družini in nam vsem, da bomo hodili po isti poti globoke vernosti, slovenstva in odločnega protikomunizma.

Vsemogočni naj mu nakloni za vso očetovsko ljubezen in požrtvovalnost večni mir in pokoj!

✦ France Strojín

Dne 15. aprila 1980 je umrl naš soborec in član „Tabora“, France Strojín. Pokojni se je rodil 27. novembra 1914. leta na Dobravi pri Dobrničju na Dolenjskem. Ko je bil star sedem mesecev, mu je oče padel v prvi svetovni vojni v Galiciji.

Bil je član Vaške straže v Trebnjem in Dobrničju, kjer je bil strojničar.

Njegov brat Janez je bil vrnjen iz Vetrinja kot domobranec in je bil ubit. V Kanado je prišel leta 1948. Kot begunec je živel pri županu mesta Lienz na Koroškem, kjer je bil zelo priljubljen in odkoder je imel lepe spomine.

France je bil originalni dolejec, zvest svojim idealom, dosleden protikomunist in poštenjak. Kot tak je bil povsod priljubljen, kar je pokazal tako številen obisk v pogrebem zavodu in na pogrebu samem, katerega se je udeležilo zelo veliko prijateljev iz zelo oddaljenih krajev.

Pokojni zapušča ženo Ano roj. Selak in dve hčeri; v Sloveniji pa sestro Sinezijo.

Poživaj v miru v svobodni kanadski zemlji. Sorodstvu naše iskreno sožalje.

XI. Redni letni občni zbor Zavetišča Dr. Gregorija Rožmana v Argentini

(Za poslovno dobo 1. 3. 1979 do 29. 2. 1980)

V nedeljo dopoldne 18. maja 1980 se je vršil XI. redni občni zbor Zavetišča v šolskih prostorih Slovenske hiše na R. L. Falconu 4158, Buenos Aires.

Ob napovedani uri je predsednik Potočnik Matavž otvoril občni zbor: pozdravil je vse navzoče in smo zmolili Oče naš za umrle člane Zavetišča: Skarlovnik Maks, Beneš Mira, Mikelj Jože, Homove Franc, Belec Karel in Sršen Franciška ter botro Zavetišča gospo Žužek Ivanko, ki so umrli v minuli poslovni dobi.

Po odobritvi zapisnika X. občnega zbora so podali svoja poročila odborniki:

Najprej je poročal predsednik. Izrekel je javno zahvalo vsem slovenskim rojakom tako v Argentini kot v svetu za kar zadovoljivo podpiranje te tako prepotrebne socialne ustanove „Zavetišče“. Poročal je o gradnji II. dela Zavetišča t. j. dogradnje prvega nadstropja, ki zadovoljivo napreduje in da bo prvih šest sob v kratkem končanih in da se bo z delom nadaljevalo; zato ponovno naproša vse slovenske rojake tu in v svetu, da bi s skupnimi močmi čimprej dokončali predvideno dograditev.

Tajnik Jože Žerovnik poroča, da je imel odbor svoje redne seje v Slomškovem domu v Ramos Mejía, na katerih so se obravnavale in reševale vse tekoče zadeve Zavetišča. V minuli poslovni dobi je umrlo šest članov in pristopilo osem in tako ima ta ustanova 50 ustanovnih in 173 rednih članov t. j. skupno 223.

Blagajnik Vencelj Dolenc poroča, da so bili prejemki zadovoljivi. Prejemke sestavljajo: darovi, darovi namesto cvetja za pokojnimi, prireditve,

obresti v „Slogi“ in članarina. Vsi izdatki so bili izključno le za dograditev Zavetišča. V Zavetišču je trenutno devet oseb, ki si plačuje svojo mesečno vzdrževalnino, s čemer se krijejo vsi stroški vzdrževanja. V minuli poslovni dobi sta umrli v Zavetišču dve osebi: zavetišnik Hreščak, ki je bil brez sredstev in mu je Zavetišče plačalo dostojen pogreb dočim so za pok. gospo Frančiško Sršen poskrbeli njeni sorodniki.

Po teh poročilih je v imenu nadzornega odbora podal poročilo dr. Jože Dobovšek, da so bile vse poslovne knjige pregledane in najdene v redu, ter dal predlog, da se da odboru razrešnico in to s pohvalo, kar so navzoči sprejeli.

Volitev novega odbora: Tajnik Žerovnik prebere novo odborovo listo, ki jo je sestavil odbor na svoji seji za novo poslovno dobo 1980-81 in ki je naslednja:

Predsednik Potočnik Matevž, tajnik Žerovnik Jože, podpredsednik Tomaževič Lovro, namestnik Cof Emil, blagajnik Dolenc Vencelj, pomočnik Šušteršič Božo. Odborniki: inž. Matičič Anton, Oblak Franc, Avguštin Franc, Jenko Janez, Keršič Rudolf; namestniki: Oblak Valentina, Puhek Ivana, Podlogar Marija, Rus Srečko, Dermastja Franc; nadzorni odbor: dr. Jože Dobovšek, Loboda Marjan, Amon Janez.

Navzoči so novi odbor soglasno potrdili.

Slučajnosti: 1. predsednik predlaga, da se da javna zahvala za vodstvo in upravo Zavetišča zavetiščniku g. Janezu Matevžiču, ki res vestno in skrbno opravlja to delo. — Navzoči predlog z odobravanjem sprejmejo.

2. Dan je predlog, da se uredi čimprej osebna kartoteka vseh zavetišnikov z vsemimi potrebnimi podatki.

3. Članarina: S soglasjem navzočih je bila odobrena nova članarina za novo poslovno dobo, ki znaša mesečno 1.000, letna pa 12.000 pesov. Za člane, ki se ugotovi, da ne zmorejo plačevati članarine, jih bo na predlog odbor oprostil včlanjevanja; prav tako bo odbor črtal iz svojega seznama vse člane, ki neredno plačujejo svoje obveznosti.

Ob 12. uri zaključil predsednik občni zbor Zavetišča in se zahvali vsem navzočim za udeležbo.

Cvetna nedelja v Zavetišču Dr. Gr. Rožmana

Odbor Zavetišča je tudi letos priredil na Cvetno nedeljo 30. marca 1980 svojo vsakoletno prireditev.

Ob lepi udeležbi rojakov je daroval g. župnik škerbec ob 11.30 uri sv. mašo. Da je bila zbranost pri sv. maši večja, je pripomoglo ljudsko petje, ki ga je kot običajno spremljal na harmoniju g. štefan Drenšek. G. župnik se je pri pridigi spomnil z lepimi besedami pok. škofa Rožmana, po katerim se ta ustanova tudi imenuje.

Pri kosilu „asadu“ se je zbralo precej nad 100 oseb z vsemi stanovalci Zavetišča, katerih je trenutno devet.

Da je bilo hrane dovolj in da je bil dober finančen uspeh, je tokrat pripomogel član Zavetišča — posestnik in podjetnik g. Peter Čarman, ki je za to priliko „šenkal“ lepo rejeno „telico“.

Čisti dobiček kosila, pijače, prostovoljnih prispevkov in cerkvene nabirke, ki jo je tudi tokrat podaril g. župnik, se je zopet zbralo nekaj nad 200 starih milijonov pesov, s katerimi se bo nadaljevala gradnja Zavetišča.

Trenutno se dokončuje v prvem nadstropju prvih šest sob, na katere že čakajo prijavljeni prosilci.

Hvala prav vsem, ki ste na ta ali oni način pripomogli k dobremu uspehu te prireditve, a prav posebna zahvala našemu članu in dobrotniku Petru z željo, da bi njegova kmetija dobro uspevala in da bi nam bil tudi v bodoče naklonjen kot do sedaj.

IZ DRUŠTEV

Spominska proslava ZDSPB, Tabor na Orlovem vrhu 14. in 15. junija 1980

Letos poteka 35. obletnica Vetrinjske tragedije, ko so odhajali naši soborci na „zavezniških“ kamionih na Podrožico in Pliberk in od tam v množične grobove slovenskih gozdov.

35 let! Dolga je ta doba, a vendar še tako blizu, kot bi bila lani. Marsikaj se je v tem času spremenilo. Naše vrste se redčijo. Raztreseni po vsem svetu, pa se vsako leto v duhu vračamo v Vetrinj in po možnosti na vsakoletno proslavo Vetrinjske tragedije na Orlov vrh k spominski kapelici na Slovenski pristavi pri Clevelandu.

Tabor ZDSPB predi spominsko proslavo 35-letnice tragedije in istočasno tudi stoletnico rojstva očeta Slovenskega domobranstva, pok. gen. Leona Rupnika, 14.-15. 1980. leta.

Vsi člani naše organizacije, prijatelji, somišljeniki in vsi, ki so po zaslugi gen. Rupnika in Slovenskega domobranstva prišli v svobodni svet, so vabljeni, da se te proslave udeležijo in s tem dokažejo spoštovanje njim, ki so za nas žrtvovali vse, tudi svoje življenje.

Za 35. obletnico dokažimo v čim večjem številu, da še nismo pozabili naših padlih soborcev in gen. Rupnika; ne naših umrlih članov, prijateljev, soborcev, ki so bili vedno med nami in jih ni več.

Vsi člani so naprošeni, da organizirajo čim več ljudi za to proslavo, ki bo morda za koga izmed nas lahko zadnja.

Na svidenje na Orlovem vrhu Slovenske pristave 14.-15. junija 1980.

Genialnost – tu in tam. . .

Do rok nam je prišla mesečna ilustrirana revija „Socijalistička Čehoslovačka“ št. 8, letnika 1973, ki jo je izdala Ambasada Češkoslovaške Socialistične Republike v Belgradu, in v kateri je govora o knjigi „*Pričevanje o slovaški narodni vstaji*“, ki jo je napisal generalni sekretar češkoslovaške komunistične partije in današnji poglavar države dr. Gustav Husák in jo je izdalo Izdajateljsko podjetje „Naše vojsko“ v Pragi leta 1970. Mimo premnogih drugih zanimivosti, ki jih na naših straneh seveda zaradi pomanjkanja prostora ne moremo zabeležiti, povzemamo:

Dne 29. avgusta 1944 (!!!) se je začela oborožena narodna vstaja na Slovaškem... Vsa partija in vse njene organizacije so bile udeležene pri iskanju in ustvarjanju najbolj ugodnih oblik narodno-osvobodilne borbe, pri združenju vseh narodnih sil in pri njih pripravi za boj. Pri tem so imeli velik vpliv tudi ostali antifašisti izven Komunistične partije Slovaške, ker ni šlo za Komunistično, temveč za splošno vsenarodno vstajo. (!!!) V tem pogledu sta slovaška narodna vstaja in njeno organiziranje kolektivni napor vseh komunistov in ostalih antifašistov, kolektivni napor slovaškega naroda... (!!!) Tudi sam začetek slovaške narodne vstaje ni bil takšen, kot sta si ga zamišljala komunistična partija in Slovaški narodni odbor... Nekaj dni po začetku vstaje je Slovaški narodni odbor prevzel oblast nad srednjim in nad nekaterimi predeli vzhodnega in južnega dela Slovaške; toda na periferijah tega ozemlja so bili v teku hudi boji. Nemci niso mirno gledali... 31. avgusta so iz Košic udarili v Prešov in praktično brez odpora zavzeli štab armije in pretrgali zveze. Izgubo vzhodnih slovaških divizij je mogoče smatrati kot najhujši udarec proti slovaškemu narodnemu odporu že na samem začetku. To so namreč bile najboljše oborožene enote slovaške armije, katerih ključna naloga je bila vzpostavitev zveze s prodirajočimi enotami sovjetske armade. Po 20. oktobru 1944 so Nemci prešli v napad na vseh frontah slovaške narodne vstaje in pričeli zasedati osvobojeno ozemlje. Padla je Banska Bistrica, ki je bila vnaprej izbrana kot središče vstaje. Uporniki so se umaknili v planine. Toda že prve dni v planinah je pred nje stopilo vprašanje glada, suhega prenočišča, — samega fizičnega obstanka... To je prisililo tisoče ljudi, da so se *povrnili* v dolino, se nekako rešili skozi nemške straže in se tako lahko najedli,

naspali, — rešili življenje... Iz onih, ki so ostali na planinah, so bili formirani novi borbeni oddelki, ki pa že *niso bili več samo partizani, temveč že tudi mnogi vojaki in oficirji vojske, orožništva, partijskih delavcev in ostalih antifašistov.* (!!!) Čeprav znatno zmanjšane, so te borbene enote prešle na nove oblike boja... (Podčrtanja in klicaji so naši. — Op. ured.)

So to v Jugoslaviji prebrali? —

Ob gornjih citatih se je namreč nujno potrebno globoko zamisliti, kadar ocenjamo „osvobodilno vojno“ pri nas! Čehi, ki jim je bilo na samem začetku enih samih Lidic že kar zadosti, in Slovaki so torej znali čakati primerne trenutke, ko je vstaja lahko imela izgled za uspeh brez nepotrebnih prevelikih žrtev. Celo komunisti, ki jih je bilo neprimerno več in gotovo niso bili manj pravoverni kot pri nas, so znali najti svoje odgovarjajoče mesto v tej resnični osvobodilni borbi in znali počakati vse do leta 1948, ko so jih šele Sovjeti porinili na oblast... — Toda Čehi in Slovaki pač niso imeli „genialnega“ Tita, ki je že leta 1941 skočil v hrbet Draži Mihailoviću, s svojimi vrednimi pajdaši sprožil komunistično revolucijo prav za časa tuje okupacije, nagnal pred okupatorjeve puške tisoče nedolžnih žrtev, klal, požigal in uničeval narodno imetje, s tem nagnal najboljše naše može v takoiimenovani „kolaboracionizem“, razplamtel sovraštvo in klanje med rodnimi brati... in še po koncu vojne dal zverinsko pomoriti desetstisoče ne samo razoroženih vrnjenih domobrancev, temveč tudi vseh tistih, ki so morali za njegovo „genialnost“ dati življenje samo zato, ker niso bili komunisti... — —

PREJELI SMO:

Frank Bükvič: Zgodbe iz zdomstva in še kaj. — Izdala in založila kot svojo 105. publikacijo Slovenska kulturna akcija. Tiskala in vezala Editorial Baraga. Ovitek: Marko Jerman. Buenos Aires, 1979. Str. 216. — Ker je v tej knjigi zbranih 8 zgodb daleč od kakovosti, kakršno bi pričakovali od SKA zaradi tolikokrat podčrtanih postulatov njenega obstajanja kot afirmacije Slovencev v svetu, jo lahko priporočimo v kar prijetno branje samo nezahtevnim bralcem.

THE SOUTH SLAV JOURNAL, vol. 3, Nr. 1, March 1980. Published by The Dositey Obradovich Circle, London. Editorial address: 7 Chesterford Gardens, London NW3 7DD, U. K. — Subscription address: Mr. U. J. Loring, 51 Monsterrat Road, London SW15, U. K. — Annual Subscription Rates 1980: United Kingdom £ 5.—, Europe £ 6.— Rest of the World (sea-mail) \$ 15.—, (airmail) \$ 17,50. — CONTENTS: Editorial. News. Periodi-

cals — Have you read...? — Articles: Dr. Ljubo Sirc, Frustrating Underground, George Urban's Interview with Milovan Djilas (Part II). Dr. R. J. Cramton, Recent Bulgarian Historiography (Some observations). George Grlica, Albanian Claims at the 1919 Peace Conference. Documents: Archbishop Stepinac's Letter to H. M. Ambassador at the Holy See, 1944. Letters to the Editorial: Mr. Basil Davidson. Mr. Neil Balfour, M. E. P. Mr. Christoph Heu. Mr. Nedeljko Plečaš. Book Review: Alexander Stella, Church and State in Yugoslavia since 1945 by Djoko Slijepčević. Babič Ivan, United States Policy toward Yugoslavia: Illusions and Reality by Stephen Clissold. Constant Stephen, Foxy Ferdinand, Tsar of Bulgaria by R. J. Crampton. Fenyesy Charles, Splendor in Exile, the Ex-Majesties of Europe by Ulick Loring. Haitov Nikolai, Wild Tales by John Burnip. Sirc Ljubo, The Yugoslav Economy under Self-Management by Michael Connock. Sluga Dore, The Orchard, A Narrative of our Times by Ljubo Sirc. Periodical Review. Book and Periodical Received. — Kakor vsi dosedanji zvezki, je tudi pričujoči prenapolnjen z gradivom, ki ga ne bo vesel samo zgodovinar, ampak tudi vsakdo, ki se zanima za problematiko polpreteklosti in sedanjosti. Ne moremo drugega, kot da jo resno priporočimo.

DAROVALI SO:

Od 1. 4. 1980 do 15. 5. 1980

Za zavetišče:

v pesih:

N. N., Rosario 5.000

N. N., Argentina 10.000

Avguštin France 10.000

Lah Polde 30.000

Dobiček od kosila na Cvetno

nedeljo (30. 3. 1980) v

Zavetišču 1.830.000

V spomin na pok. Miro Beneš:

Inž. Švigelj Teodor 100.000

Ob 3. obletnici smrti moža:

Šproc Berta 50.000

V spomin na pok. Dimitrija Veble

in Dr. Jano Zakotnik:

Šproc Berta 50.000

V sp. na pok. Antona Šušteršič:

Inž. A. Matičič — družina 30.000

Mikolič Milena 10.000

ga. Valentinčič 10.000

Dolenc Vencel 30.000

V sp. na pok. Frančiško Knavs:

Šušteršič Janez — družina 10.000

Za gradnjo Zavetišča:

Zakrajšek Jože 50.000

Tomažević Lovro in Franc 400.000

Knap Janez 50.000

Stante Stane 100.000

Ferjančič Vencel 100.000

Šuc Silverij 100.000

Tiskovni sklad Tabor:

v pesih:

Šproc Berta 5.000

Marolt Anton 5.000

Tomažević Lovro 10.000

Vezani Tabor (dol.) 25

V S E B I N A

Nuestro deber	113
Naša dolžnost	115
Smrt — zgodovina	116
Izjava — Tabor ZDSPB	118
Odslovljen delavec	119
Za stoletnico rojstva generala-domobranca — je umrl maršal-partizan (Ivko)	125
Legija mrtvih	128
Prisegli smo (J. J. Lovrenčič ml.)	129
Molitev za Tita? (Dr. P. Urbanc)	130
Iz pisem	131
Spominska proslava (Minka Anžič)	132
Spominska kapelica (Minka Anžič)	132
Letos obhajajo trije iz št. Ruperta na Dolenjskem svojo 70-letnico ...	133
Jože Javoršek — samotni jezdec (EOK).	135
Pokojni duhovnik Križnik	152
Naši mrtvi	154
XI. redni občni zbor Zavetišča	156
Cvetna nedelja v Zavetišču	157
Iz društev	158
Za beležnico	159
Prejeli smo	160
Darovali so	III

Cerreo Argentino Sucursal J. L. Suárez (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Cesión Nº 8133
	FRANQUEO PAGADO Cesión Nº 2619